

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Riskienarviointi Minttupuisto -hankkeeseen suunnitelluista turvallisuusratkaisuista

Mannila, Tanja

2011 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara

Riskienarviointi Minttupuisto -hankkeeseen
suunnitelluista turvallisuusratkaisuista

Tanja Mannila
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2011

Tanja Mannila

Riskienarviointi Minttupuisto -hankkeeseen suunnitelluista turvallisuusratkaisuista

Vuosi 2011 Sivumäärä 44

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä arvioitiin Espoon kaupungin Minttupuisto -hankkeeseen suunniteltuihin turvallisuusratkaisuihin liittyviä riskejä. Minttupuisto -hankkeessa tarkoituksena on rakentaa talo päihdeongelmista kärsiville ja tämän takia tukea tarvitseville perheille. Riskienarvioinnilla selvittiin, mitä riskejä ideoituihin turvallisuusratkaisuihin sisältyy, ja kuinka riskit mahdollisesti vaikuttavat talon toiminnan toteuttamiseen.

Lähtökohtana riskienarvioinnille käytettiin hankkeen parissa työskentelevän työryhmän palaverissaan ideoimia turvallisuusratkaisuja. Näihin kuuluivat muun muassa niin kutsuttu sosiaalinen talonmies ja selviämishuone. Työ rajattiin siten, että riskienarviointi suoritettiin seuraavista neljästä aihealueesta: sosiaalinen ja tekninen valvonta, laki- ja sopimuskysymykset, rakenteelliset ratkaisut sekä ulkoalueiden suunnittelu. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen selviämishuoneen osalta erillistä riskienarviointia ei tehty. Arvioinnit toteutettiin riskienarviointipalaverissa kahta eri riskienarviointimenetelmää käyttäen. Lisäksi työn yhtenä menetelmänä käytettiin haastattelua.

Tuloksena riskienarvioinnista tunnistettiin ja arvioitiin paljon erilaisia riskejä. Suuri osa riskeistä arvioitiin neliportaisella asteikolla asteikon yläpään joko merkittäviksi tai sietämättömiksi. Laki- ja sopimuskysymysten osalta riskit arvioitiin erityisen suuriksi muiden osa-alueiden riskeihin verrattuna. Mahdollisiksi syiksi eri riskien toteutumiselle arvioitiin muun muassa asukasvalinta ja lainsäädäntö. Riskien toteutumisen seurauksiksi arvioitiin muun muassa Minttupuiston julkisuuskuvan heikkeneminen, talon toimintaidean toteutumatta jääminen ja talon asukkaiden, työntekijöiden sekä ympäristön kokema turvattomuuden tunne.

Tulosten valossa voidaan todeta, ettei toimintaa Minttupuistossa voida toteuttaa ideoiden mukaisesti.

Asiasanat: riskienarviointi, tuettu asuminen, sosiaalinen talonmies

Tanja Mannila

Risk Assessment of Safety and Security Related Plans in the Minttupuisto Project

Year	2011	Pages	44
------	------	-------	----

In this thesis a risk assessment was conducted concerning safety and security related plans in the city of Espoo's Minttupuisto project. The objective of the Minttupuisto Project is to build a house for families that suffer from alcohol related problems and therefore are in need of support. With the risk assessment it was to be ascertained what risks are involved in the safety and security related plans developed, and how those risks may possibly affect the realization of the house functions.

As the basis of the risk assessment were used safety and security related plans that a work group working with the project had brainstormed in their meetings. These included among other things a so called social janitor and a room for sobering up. The assessment was limited so that the risk assessment was carried out of the following four subjects: social and technical surveillance, law and contract issues, constructive solutions and planning of outdoors. No separate assessment was conducted of the room for sobering up despite the original plan. The assessments were executed in risk assessment meetings using two different methods of risk assessment. In addition, interview was used as one of the work methods.

As a result a number of different types of risks were identified and assessed. A great portion of risks were assessed to be placed at the top end of a four level scale either as significant or intolerable. Risks concerning the law and contract issues were assessed to be particularly great in comparison to other subjects. As plausible causes for the realization of different risks were assessed among other things the choice of residents and legislation. As the consequences of the risk realization were, among other things, assessed the diminishing of Minttupuisto's image, failure of executing the working concept of the house and the feeling of insecurity among the Minttupuisto residents, employees and environment.

In view of the results it can be stated that the functions planned for Minttupuisto cannot be executed according to the ideas.

Keywords: risk assessment, supported residency, social janitor

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Työn tausta ja tarkoitus	6
	2.1 Rajaukset	8
	2.2 Keskeiset käsitteet	8
3	Tuettu asuminen, sosiaalinen isännöinti ja asumisneuvonta	8
4	Riskit ja riskienhallinta	10
	4.1 Riskienhallintaprosessi	11
	4.2 Riskianalyysimenetelmät	14
5	Työssä käytetyt menetelmät	16
	5.1 Kehittämistyön tutkimuksellisuus	16
	5.2 Haastattelu	17
6	Riskienarviointi Minttupuisto -hankkeessa	18
	6.1 Riskienarviointipalaverit	21
	6.2 Asiantuntijahaastattelu	23
7	Tulokset	23
	7.1 Sosiaalinen ja tekninen valvonta	23
	7.2 Laki- ja sopimuskysymykset	26
	7.3 Rakenteelliset ratkaisut ja ulkoalueiden suunnittelu	29
8	Johtopäätökset	30
	8.1 Työn tulosten arviointi	31
	8.2 Jatkokehitysehdotukset	32
	Kuviot	38
	Taulukot	38
	Liitteet	39

1 Johdanto

Erityisesti 2000-luvun taitteesta lähtien on Suomessa käynnistetty useita projekteja, joiden tarkoituksena on luoda uudenlaista tukea asumiseen ja elämänhallintaan (Backlund 2005, 5). Huoli koskien syrjäytymistä ja siihen usein liittyvää moniongelmaisuuutta on otettu huomioon myös sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Toimenpiteinä muun muassa ehkäisevä sosiaalityö ja päihdepalveluiden saatavuus ovat tärkeitä. Tämän lisäksi perheen hyvinvoinnista huolehtiminen on tärkeää, sillä uutena ilmiönä on havaittavissa myös ylisukupolvista syrjäytymistä. (Turvallinen elämä jokaiselle 2008; 6, 14.)

Espoon kaupungin Minttupuisto -hankkeessa tarkoituksena on rakentaa talo päihdeongelmista kärsiville ja tämän takia tukea tarvitseville perheille. Tärkeimpänä tavoitteena on perheiden lasten hyvinvoinnin parantaminen. (Tuominen-Halomo 2008.) Jotta asuminen olisi turvallista niin lasten kuin aikuistenkin kannalta, on osaksi talon toimintaa suunniteltu myös erilaisia tapoja valvoa ja tukea asukkaita. Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä selvitän riskienarvioinnin avulla, millaisia erilaisia mahdollisia riskejä Minttupuisto -hankkeessa rakennettavaan taloon suunniteltuihin turvallisuuden ja valvonnan kannalta keskeisiin ratkaisuihin ja toimintamalleihin sisältyy.

2 Työn tausta ja tarkoitus

Minttupuisto on Espoon kaupungin hanke, jossa suunnitteilla on talo sosiaalista tukea alkoholiongelmien takia tarvitseville perheille. Hanke kuuluu osana valtion ja Espoon kaupungin välistä aiesopimusta, jonka lähtökohtana toimii pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma. Ohjelman tavoitteeksi on asetettu pitkäaikaisasunnottomuuden puolittaminen sekä asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi suoritettavien toimenpiteiden tehostaminen. (Valtion ja Espoon kaupungin välinen aiesopimus (2008 - 2011) pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseksi 2008.) L-kirjaimen muotoisen talon rakennuttaa Misericordia-säätiö ja talon on määrä olla valmis 2011 (Tuominen-Halomo 2008). Kuvassa 1 on arkkitehdin piirros valmiista rakennuksesta.

Minttupuiston asunnoista 30 on varattu perheille ja kymmenen yksineläjille (Tuominen-Halomo 2008). Asuintilojen lisäksi taloon on suunniteltu yhteisiä tiloja muun muassa lasten ja nuorten harrastustoiminnalle. Minttupuiston tärkeimmäksi tavoitteeksi on mainittu alkoholiperheiden lasten elämänlaadun parantaminen (Tuominen-Halomo 2008). Asukasvalinnan Minttupuistoon tekee Espoon kaupungin sosiaalitoimi.

Kuva 1: Minttupuisto -rakennus (Ukonlinna 2009)

Tavanomaisesta rakennusprojektista Minttupuisto poikkeaa taloon suunnitellun tuetun asumisen mukanaan tuomien erityispiirteiden takia. Talon toimintaidean toteutumiseksi on taloon suunniteltu ympärivuorokautista valvontaa sekä niin kutsutun sosiaalisen talonmiehen että teknisen valvonnan ja avunkutsumismahdollisuuden muodossa. Lisäksi taloon on suunniteltu sisääntulokerrokseen selviämishuone. Kotiin päihtyneenä saapuva asukas ohjataan selviämishuoneeseen lepäämään ennen kuin hän pääsee asuntoonsa (Tuominen-Halomo 2008). Asukas voi myös saapua selviämishuoneeseen omaehtoisesti erillisen sisäänkäynnin kautta. Tavoite ei ole rakentaa laitospaistai muusta ympäristöstä poikkeavaa rakennusta vaan talo muiden kotien joukkoon.

Minttupuiston hanketyöryhmän toive ensimmäisessä tämän opinnäytetyön toteuttamiseen liittyvässä palaverissa keväällä 2009 oli, että Minttupuisto -hankkeeseen ideoidaan ja kehitetään uusia innovatiivisia turvallisuusratkaisuja. Koska projektia hoitaneella työryhmällä kuitenkin oli jo olemassa suunnitelmia erilaisista turvallisuusratkaisuista (muun muassa selviämishuoneeseen ja sosiaaliseen talonmieheen liittyen), aloitin projektin suorittamalla riskienarvioinnin. Otin lähtökohdaksi sen, että Minttupuiston toiminta järjestettäisiin palavereissa esitettyjen ideoiden mukaisesti. Tämä tarkoittaisi sitä, että

- asukkaiden kanssa tehtävän sopimuksen asukas sitoutetaan päihteettömyyteen ja selviämishuoneen käyttöön
- sosiaalinen talonmies valvoo talon asukkaiden päihteiden käyttöä siten, että hän ohjaa päihtyneenä kotiin palaavat sisääntulokerroksessa sijaitsevaan selviämishuoneeseen ennen kuin heidät päästetään kotiin

- asunnoissa on avunkutsupainikkeet, jotta perheen on mahdollista saada apua, mikäli päihtynyt henkilö aiheuttaa kotona häiriötä

Työssäni selvitetään, mitkä ovat suurimmat riskit Minttupuisto -hankkeen talon toimintaan liittyen.

2.1 Rajaukset

Työstä on rajattu pois paloturvallisuuteen liittyvät kysymykset, sillä uusilta rakennuksilta vaadittavat paloturvallisuusvaatimukset ovat kattavat, ja paloviranomainen valvoo niiden toteutumista. Myös rakennustekniset ja arkkitehtuuriset kysymykset on jätetty vähemmälle huomiolle. Työssä on keskitytty nimenomaisesti hanketyöryhmän ideoinnissa esille tulleisiin ratkaisuihin ja toimintamalleihin sekä niihin turvallisuuden osa-alueisiin, joiden osalta työryhmä toivoi uusia ideoita.

2.2 Keskeiset käsitteet

Keskeisiä käsitteitä työhön liittyen ovat riski, riskienarviointi, tuettu asuminen, sekä tekninen ja sosiaalinen valvonta.

Riski määritellään epävarmuuden vaikutuksiksi kohteelle. Lisäksi riskin ominaisuuksiksi määritellään viisi tekijää: 1) Sen vaikutus on poikkeama oletetusta - joko positiivinen tai negatiivinen, 2) riskin kohteella voi olla erilaisia ulottuvuuksia (esimerkiksi taloudellisia tai terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia), 3) riskiä luonnehditaan usein viittaamalla mahdollisiin tapahtumiin ja seurauksiin tai näiden yhdistelmänä ja 4) se ilmaistaan usein tapahtuman seurauksien ja sen toteutumiseen liitetyn todennäköisyyden yhdistelmänä. Lisäksi 5) riskiin liittyy aina epävarmuustekijä. (SFS 31000, 1.)

Riskienarvioinnilla tarkoitetaan riskienhallintaprosessin osaa, jossa tunnistetaan riskejä ja arvioidaan niiden suuruus sekä hyväksyttävyys (Riskien arviointi).

Tuetulla asumisella tarkoitetaan erityisryhmien asumista ja elämänhallintaa tukevia asumismuotoja (Toimintamalli ja työmenetelmät 2009).

3 Tuettu asuminen, sosiaalinen isännöinti ja asumisneuvonta

Tuetusta asumisesta ja siihen liittyvistä palveluista ja nimikkeistä puhuttaessa käsitteistö on melko kirjavaa. Tuetusta asumisesta puhuttaessa tarkoitetaan lähinnä erilaisia erityisryhmien asumista tukevia asumismuotoja, joihin liittyy eriasteisia neuvonta- ja tukipalveluja. Nämä palvelut ovat monesti lähestulkoon identtisiä asumisneuvojen tai niin kutsuttujen sosiaalisten

talonmiesten tai sosiaali-isännöitsijöiden tarjoamien palveluiden kanssa. Jokaiseen edellä mainittuun liittyy yleensä läheisesti muun muassa ajatus yhteistyön parantamisesta eri toimijoiden, niin yksityisten, julkisten kuin myös kolmannen sektorin, kanssa. (Toimintamalli ja työmenetelmät 2009; Tuusulan kulkurit ja kulkurittaret; Haapanen 2004, 12; 14.)

Tarve asumisen sosiaaliselle tuelle on havaittu jo 1980-luvulla. Sosiaalisen isännöinnin käsitettä on käytetty jo 1990-luvun taitteessa Jyväskylän Kuokkalassa tehdyssä lähiöuudistusprojektissa. Tämän jälkeen aihetta sivuavia tutkimuksia on tehty jonkin verran ja erityisesti 2000-luvulle tultaessa sosiaalinen isännöinti sekä asukasneuvonta ovat lisääntyneet. (Backlund 2005, 5.)

Nimikettä sosiaalinen talonmies käyttää ainakin kristillisten päihdejärjestöjen keskusliiton, Sininauhaliiton, alainen Sininauhasäätiö. Säätiön toiminnassa sosiaalisilla talonmiehillä tarkoitetaan säätiön puolimatrankodeissa osa-aikaisena työskenteleviä henkilöitä. Säätiö kuvaa sosiaalisten talonmiesten tehtävän olevan läsnäolollaan luoda turvallisuuden tunnetta, ennaltaehkäistä häiriöitä ja mahdollisuuksien mukaan myös puuttua niihin. Lisäksi sosiaalinen talonmies hoitaa myös perinteisiä talonmiehen tehtäviä kuten ovien aukaisuja. (Sosiaalisen talonmiehen toimenkuva.)

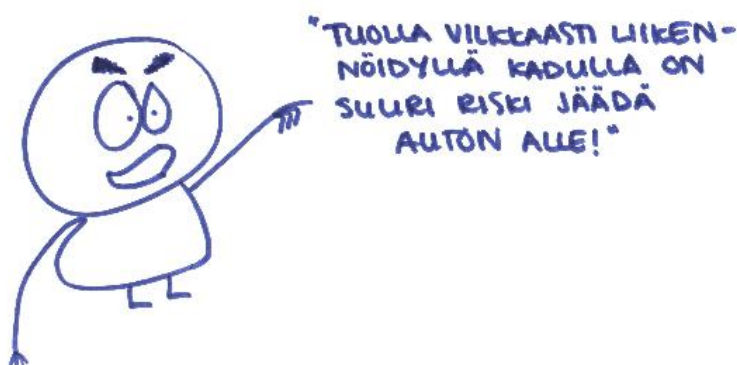
Sininauhasäätiössä puhutaan kokonaisvaltaisesta isännöinnistä, johon myös sosiaaliset talonmiehet liittyvät. Säätiö käyttää myös termiä sosiaalinen isännöinti, jolla tarkoitetaan muualla kuin säätiön omissa asuntoloissa tapahtuvaa tuen antamista. (Tuettu asuminen, kokonaisvaltainen ja sosiaalinen isännöinti.) Tämä tuki tarkoittaa käytännössä vierailuja tukea tarvitsevien luona ja täten tapahtuvaa neuvontaa, opastusta, sekä tarvittaessa ohjausta sosiaali- ja terveyspalveluiden pariin tarkoituksena parantaa tukea tarvitsevan omia elämäntaitoja (Tuusulan Kulkurit ja Kulkurittaret).

Termiä sosiaalinen isännöinti käytetään myös Kontulan Kiinteistöt Oy:n asumisneuvojaprojektin yhteydestä. Haapasen (2004, 12) mukaan sosiaalisessa isännöinnissä on kyse asuinalueen niin asukkaiden, kiinteistöyhtiön kuin julkisen sektorinkin yhteistyöstä. Sen tarkoituksena on tukea asukkaiden aktiivisuutta ja toimintaedellytyksiä ja ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä. Edellä mainitussa asumisneuvojaprojektissa niin kutsutun asumisneuvojan tehtäviin puolestaan kuului asukkaiden kaikenlaisissa asumiseen liittyvissä ongelmissa auttaminen. (Haapanen 2004, 12;14.)

4 Riskit ja riskienhallinta

Kaikkeen toimintaan liittyy epävarmuutta, joka johtaa juurensa kykenettömyyteen ennustaa tulevia tapahtumia ja niiden seurauksia (Kuusela & Ollikainen 2005,15). Tämä epävarmuus on oleellinen osa riskiä (Kuusela ym. 2005, 15).

Riski voidaan määritellä kahdella tapaa: Riskillä voidaan tarkoittaa todennäköisyyttä sille, että uhka toteutuu aiheuttaen jonkin tietyn menetyksen tai vahingon. Se voidaan määritellä myös uhkaan liittyvän vahingon rahallisen arvon tai odotusarvon kautta kertomalla arvo uhan toteutumisen todennäköisyydellä. (Valtionhallinnon tietoturvasanasto 2008, 80.) Edellinen tapa määritellä riski ottaen huomioon vain sen todennäköisyyden on käytössä arkikielessä (ks. kuva 2) (Flink ym. 2007, 21).

Kuva 2: Riski-käsitteen käyttö arkikielessä

Turvallisuusalan riskejä käsittelevässä kirjallisuudessa riski pitää sisällään sekä tapahtuman todennäköisyyden että sen seurausten vakavuuden (ks. kuva 3) (Riskien arviointi; Kuusela ym. 2005, 17; Flink ym. 2007, 25, Keskeisien termien määritelmät).

Kuva 3: Riski-käsite ammattikielessä

Riskejä voidaan jaotella muun muassa sen mukaan, ovatko ne liiketoiminta - vai vahinkoriskejä ja edelleen riskilajeittain. Liikeriskit ovat osa liiketoimintaa ja liittyvät sen puitteissa tehtäviin päätöksiin. Niihin kuuluu olennaisesti myös mahdollisuus myös positiivisiin seurauksiin. Vahinkoriskit sen sijaan liittyvät nimenomaisesti haitallisiin ja epätoivottuihin tapahtumiin. (Flink ym. 2007, 23-24.) Seuraavassa keskitytään nimenomaisesti vahinkoriskeihin ja niiden hallintaan.

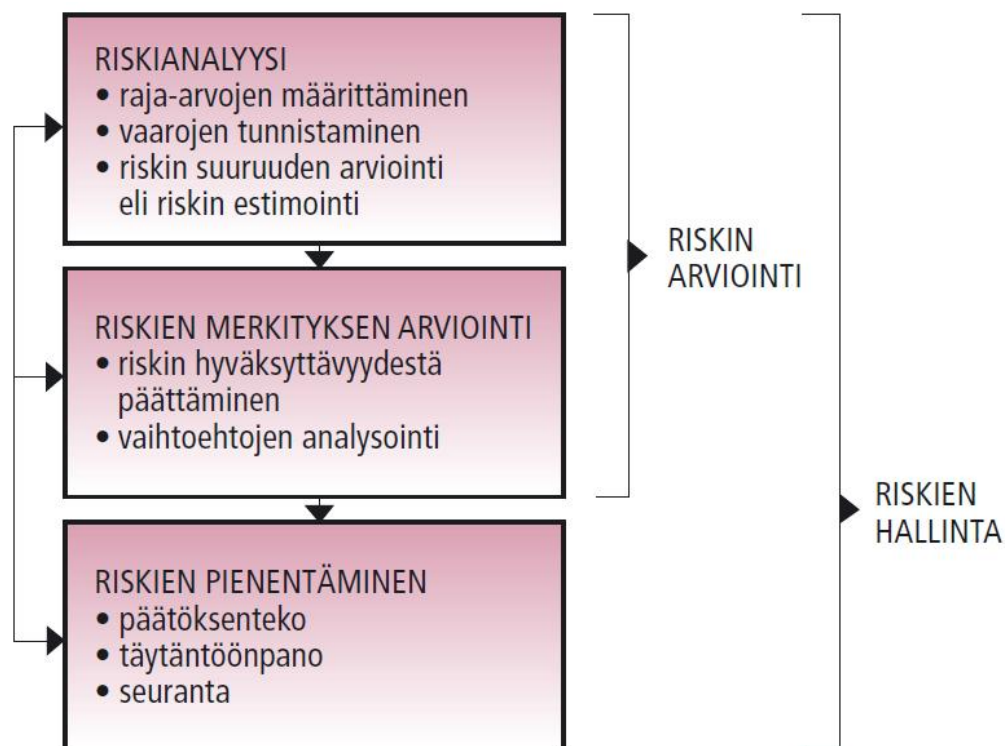
Koska riskit pitävät sisällään ei-toivottua, pyritään niitä hallitsemaan. Riskienhallinnalla pyritään siis välttämään epäsuotuiset tapahtumat, jotka haittaavat esimerkiksi yrityksen liiketoimintaa, tai voivat aiheuttaa vahinkoa ihmisille ja ympäristölle (Flink, Reiman & Hiltunen 2007, 10). Riski voi uhata mitä tahansa arvoa, on se sitten rahallinen, terveydellinen, yhteiskunnallinen tai mikä muu tahansa (Kuusela ym. 2005, 17).

Hyvän riskienhallinnan tunnusmerkkejä ovat muun muassa suunnitelmallisuus, systemaattisuus sekä sen ennakoiva luonne (Mitä riskienhallinta on?). Ennakoiminen luo myös yhden riskienhallinnan suurimmista haasteista - tulevaisuuden ja eri tapahtumien lopputuloksen ennustaminen on käytännössä mahdotonta. Kun jotakin tapahtuu, seuraa siitä jotakin, jolla jälleen on omat vaikutuksensa ja niin edelleen. Lisäksi eri tapahtumilla voi olla erinäisiä yhteisvaikutuksia ja ihmiset voivat toimia odottamattomilla tavoilla. Riskienhallinnan onnistuminen vaatiikin ymmärrystä arvionnin kohteena olevan toiminnan ja siihen kohdistuvien riskien luonteesta, mahdollisten vahinkojen vaikutuksista, sekä myös ihmisten toimintaan vaikuttavista tekijöistä. (Flink ym. 2007,10-11; 19.)

Yksi riskienhallinnan tunnusmerkeistä on myös, että se on tietoista toimintaa (Mitä riskienhallinta on?). Kaikkia riskejä ei voida välttää tai poistaa - ainakaan ilman, että se todennäköisesti tarkoittaisi toiminnasta luopumista kokonaan tai saattaisi aiheuttaa uusia riskejä. Riskit pitää kuitenkin tiedostaa (Riskienhallinnan keinot). Tiedostamattomia riskejä ei voida hallita (Riskien tunnistaminen).

4.1 Riskienhallintaprosessi

Hyvä riskienhallinta on sekä suunnitelmallista että systemaattista. Riskienhallintaprosessin vaiheet voidaan kuvata kuten kuviossa 1. (Riskien arviointi.)

Kuvio 1: Riskienhallintaprosessin vaiheet (Riskin arviointi)

Riskienhallintaprosessi jaetaan riskianalyysiin ja riskien merkityksen arviointiin, jotka yhdessä muodostavat niin kutsutun riskien arvioinnin, sekä riskien pienentämiseksi tehtäviin toimenpiteisiin (Riskien arviointi).

Riskianalyysi

Riskianalyysi pitää sisällään raja-arvojen määrittämisen, vaarojen tunnistamisen ja riskin suuruuden arvioinnin. Vaarojen järjestelmällisen tunnistamisen avuksi on olemassa erilaisia menetelmiä, joita käsitellään tässä työssä kohdassa 4.2., "Riskienarviointimenetelmät".

Kun vaarat on tunnistettu, niille lasketaan suuruus eli määritellään riskin todennäköisyys ja seurausten vakavuus. Tapoja määrittää riskin kokonaisarvo on useita. Arvo voidaan laskea kaavalla

$$riski = todennäköisyys \times seuraukset$$

niin, että sekä tapahtuman todennäköisyydelle että sen seurausten vakavuudelle annetaan numeraalinen arvo. Mahdollista on kuvata todennäköisyyttä myös esiintymistaajuuden avulla ja vastaavasti seurausten vakavuutta esimerkiksi rahallisen menetyksen suuruuden kautta tai vahingosta seuraavien sairaspöissaolopäivinä. Tästä on apua vertailukelpoisuuden

saavuttamisessa, sillä ihmiset tulkitsevat ja ymmärtävät adjektiivein kuvattuja määreitä eri tavoin. (Flink ym. 2007, 25-26.)

Kun todennäköisyys ja seurausten vakavuus on määritelty, voidaan päättää riskin merkittävyydestä. Esimerkkinä kuviossa 2 on esitetty yksinkertainen kolmiportaiseen tapahtuman seurausten sekä todennäköisyyden arviointiin perustuva tapa arvioida riskin kokonaissuuruutta.

Tapahtuman todennäköisyys	Tapahtuman seuraukset		
	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Epätodennäköinen	1. Merkityksetön riski	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski
Mahdollinen	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski
Todennäköinen	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski	5. Sietämätön riski

Kuvio 2: Taulukko riskin tapahtuman todennäköisyyden ja seurausten arviointiin (Riskien suuruuden arviointi)

Riskejä arvioitaessa on otettava huomioon riskin kokemisen subjektiivisuus. Riskikokemukseen vaikuttaa muun muassa riskin vapaaehtoisuus, hallittavuus ja mahdollisuudet rajoittaa sitä, sekä henkilökohtaiset valmiudet arvioida riskin suuruutta. (Kuusela ym. 2005, 17.) Riskejä yliarvioidaan Flink ym. (2007, 223-224) mukaan todennäköisimmin muun muassa myös silloin, jos

- Tilanne on ainutkertainen
- Arvioijalla ei ole tilanteesta henkilökohtaista kokemusta
- Riski on ihmisen aiheuttama, ei luonnon
- Muut ilmaisevat kokevansa asian riskinä tai
- Arvioijan mielentila on negatiivinen arviointihetkellä.

(Flink ym. 2007, 223-224.)

Riskejä taasen aliarvioidaan, jos esimerkiksi

- Tilanne on tavanomainen ja toistuva
- Mahdollinen palkinto riskin ottamisesta on suuri tai
- Arvioija on elämyshakuinen persoonallisuudeltaan.

(Flink ym. 2007, 224.)

Riskin merkityksen arviointi

Kun riskin suuruus on arvioitu, on aika päättää riskin merkittävyydestä ja hyväksyttävyydestä (Riskien arviointi). Suurimmiksi arvioituihin riskeihin ja niiden pienentämiseen on syytä keskittyä ensimmäiseksi (Riskien hallintakeinoja).

Riskienhallintakeinoja ovat riskin välttäminen, poistaminen, pienentäminen, siirtäminen ja sietäminen. Riski voidaan välttää esimerkiksi luopumalla toiminnasta tai poistaa muuttamalla toimintatapoja. Pienentäminen voidaan toteuttaa esimerkiksi käyttämällä henkilösuojaimia. Siirtäminen puolestaan on mahdollista vakuutusin ja sopimuksin. Riski voidaan päättää myös sietää, jolloin siihen ei kohdisteta mitään toimenpiteitä. (Riskienhallinnan keinot.) Keinojen valinnassa on syytä ottaa huomioon toimenpiteiden vaatimat kustannukset, helppous, seuraukset ja aikataulu (Riskien hallintakeinoja).

Riskien pienentäminen

Kun vaihtoehtoja on punnittu, on tehtävä päätös toimenpiteiden käynnistämisestä, toteutettava valitut toimenpiteet ja myös seurattava tavoitteiden toteutumista (Riskien arviointi). Hyvä riskienarviointi on jatkuvaa ja myös vahingoista ja läheltä piti-tilanteista voi oppia (Riskienhallintaprosessin vaiheet).

4.2 Riskianalyysimenetelmät

Riskianalyysimenetelmiä käytetään apuna niin riskien tunnistamisessa, onnettomuuksien mallintamisessa kuin riskin seurauksien vaikutusten arvioimisessa (Menetelmät). Monesti riskianalyysissä käytetään useampaa eri menetelmää täydentämään toisiaan ja menetelmien käyttö tapahtuu riskienarviointipalaverissa (Hyvä riskianalyysi).

Potentiaalisten ongelmien analyysi

Potentiaalisten ongelmien analyysin (POA) avulla pyritään löytämään kohteeseen liittyviä merkittäviä riskejä, ja se toimii hyvänä lähtökohtana myös jatkoanalyysien tekemiselle. (Potentiaalisten ongelmien analyysi (POA). Analyysi perustuu ryhmässä suoritettavaan riskien ideointiin ja tämän jälkeiseen arviointiin (Vuori 1998). Lopputuloksena saadaan lista aiheeseen liittyvistä keskeisistä riskeistä. Menetelmä ei kuitenkaan ole systemaattinen, joten sillä ei välttämättä saada huomioitua kaikkia olemassa olevia riskejä. (Potentiaalisten ongelmien analyysi (POA).)

Potentiaalisten ongelmien analyysi on nimenomaan ryhmätyöskentelynä toteutettava riskienarviointimenetelmä. Tarkoituksena on kerätä riskienarviointiryhmään aiheesta tietäviä, mutta erilaisilla asian kanssa tekemisissä olevia henkilöitä (esimerkiksi eri osastoilta erilaisissa tehtävissä olevia henkilöitä). Suositeltava ryhmän vähimmäiskoko on kolmesta neljään henkeä. Lisäksi ryhmällä on oltava vetäjä. (Vuori 1998.) Tärkeää ei niinkään ole vetäjän perehtyneisyys käsiteltävästä aiheesta, vaan nimenomaan potentiaalisten ongelmien analyysin tuntemus (Potentiaalisten ongelmien analyysi (POA) - Menetelmän kuvaus).

POA etenee seuraavasti: valmisteluvaiheessa päätetään käsiteltävä aihe sekä kootaan riskienarviointiryhmä sopivista henkilöistä edellä kuvatulla tavalla. Itse arviointitilaisuutta varten on myös varattava riittävästi aikaa. (Vuori 1998.) Käsiteltävän aiheen laajuudesta riippuen on palaveria mahdollisesti myös pidettävä useampia. (Potentiaalisten ongelmien analyysi (POA) - Menetelmän kuvaus).

Seuraavaksi pidetään itse riskienarviointitilaisuus. Aluksi vetäjä esittelee riskienarvioinnin periaatteet sekä tarkoituksen. Tämän jälkeen alkaa ideointi, joka voidaan toteuttaa käyttäen erilaisia ideointitekniikoita. Apuna voidaan käyttää myös avainsanoja, joiden tarkoituksena on edesauttaa ideoimista. (Vuori 1998.) Normaalisti ideointi toteutetaan ensin hiljaisena aivoriihenä esimerkiksi kiertäviä ideointilomakkeita apuna käyttäen. Aivoriihen jälkeen voidaan vielä yhdessä keskustella ja kehittää jo tulleiden ideoiden pohjalta lisää erilaisia vaaroja. Yksi POA:lle ominainen piirre on se, että ideointivaiheessa saa esittää erikoisia ja lennokkaitakin ajatuksia, jotta erilaisia riskejä saadaan listattua mahdollisimman paljon ja kattavasti. Ideoiden arvostelu on kiellettyä. (Potentiaalisten ongelmien analyysi (POA) - Menetelmän kuvaus.)

Ideointivaiheen jälkeen tunnistetut vaarat kootaan ja luokitellaan esimerkiksi seuraavasti kolmeen eri luokkaan: 1) Vaarat, jotka ovat niin epätodennäköisiä, etteivät ne tarvitse jatkokäsittelyä, 2) vaarat, jotka ovat tiedossa ja hallinnassa, sekä 3) vaarat, jotka vaativat jatkokäsittelyä (Potentiaalisten ongelmien analyysi (POA) - Menetelmän kuvaus). Tarvittaessa vaarat voidaan luokitella myös esimerkiksi tehtaassa tuotantovaiheen mukaan. Karkean luokittelun tekemisen jälkeen jatkokäsittelyä vaativat vaarat otetaan tarkempaan käsittelyyn. Riskin suuruuden arvioimiseksi pohditaan niin riskin seurausten vakavuutta kuin sen toteutumisen todennäköisyyttäkin. (Vuori 1998.)

Syy-seuraus-kaavio (SSK)

Syy-seuraus-kaavio on kahdesta muusta riskienarviointimenetelmästä - vika- ja tapahtumapuusta - yhdistämällä luotu menetelmä. Vikapuu tutkii niin kutsutun huipputapahtuman toteutumisen mahdollistavia tekijöitä (Vikapuuanalyysi), kun taas

tapahtumapuun avulla pyritään tutkimaan niin kutsutusta alkutapahtumasta seuraavia tapahtumaketjuja, jotka johtavat erilaisiin seurauksiin (Tapahtumapuuanalyysi). Syy-seuraus-kaaviossa vikapuun huipputapahtuma ja tapahtumapuun alkutapahtuma yhdistyvät, eli huomioon otetaan sekä näiden kriittisten tapahtumien syyt että seuraukset. Näin saadaan selville monimutkaisiakin syy-seuraus-suhteita ja vaihtoehtoisia tapahtumaketjumalleja. (Syy-seuraus-kaavio.)

Syy-seuraus-kaaviota laadittaessa on otettava huomioon, että kaikkea ei välttämättä tehdä organisaation virallisten prosessien mukaisesti, vaan kaavioon on syytä mallintaa myös vaihtoehtoja, joissa toiminta poikkeaa virallisesta versiosta (Flink ym. 2007, 144). Tulosten luotettavuuteen vaikuttaa myös kriittisten tapahtumien valinta (Syy-seuraus-kaavio). Voi olla, että tietyille riskeille ollaan sokeita, eikä niitä siten osata huomioida lainkaan. Onkin tärkeää, että syy-seuraus-kaavion laatimisessa olisi mukana arvioitavan kohteen eri näkökulmasta näkeviä ja tuntevia henkilöitä. (Flink ym. 2007, 144.)

5 Työssä käytetyt menetelmät

Tutkimusongelman tai -tehtävän asettamisen jälkeen on tutkimusta ja kehittämistyötä aloitettaessa yksi ensimmäisistä tehtävistä päättää käytettävä lähestymistapa ja työssä käytettävät menetelmät. Lähestymistapa ohjaa tutkimuksen tekemistä. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (1997, 119) mukaan tutkimus ei välttämättä ole sen parempi tai huonompi kuin silloin, jos tutkimukseen olisi valittu eri lähestymistapa, mutta se on erilainen.

Hirsjärvi ym. (1997, 128) toteavat tutkimusstrategioita luokiteltavan monin eri tavoin. Yksi luokittelu on jakaa tieteelliset tutkimukset kahteen luokkaan - perustutkimuksiin ja soveltaviin tutkimuksiin. (Hirsjärvi ym. 128.) Perustutkimus keskittyy yleensä uuden tiedon tuottamiseen ilman, että sillä tavoitellaan käytännön sovellettavuutta, kun taas käytännön tutkimuksissa tuloksia sovelletaan käytännön tarpeisiin (Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti, 2009, 19). Kun työn tarkoituksena on erityisesti toiminnan kehittäminen ja ratkaisujen luominen käytännön ongelmiin, voidaan puhua myös niin kutsutusta tutkimuksellisesta kehittämistyöstä. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä käytetään tutkimuksellisia menetelmiä kehittämistyön tukena, mutta työtä ohjaa ensisijaisesti työn käytännön tavoitteet. Erityisesti opinnäytetöistä puhuttaessa jako tehdään usein tutkimuksellisten ja toiminnallisten töiden välillä (Vilka ja Airaksinen 2003, 9).

5.1 Kehittämistyön tutkimuksellisuus

Vilka ja Airaksinen (2003, 9) kuvaavat toiminnallista opinnäytetyön tavoitteiksi ammatillisessa kentässä suoritettua ”käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista,

toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä”. Lopputuloksena toiminnallisesta opinnäytetyöstä syntyy produkti, joka voi olla ohjeistus, kirja, tapahtuma tai muu vastaava (Vilka ym. 2003, 9).

Käytettävät menetelmät tutkimuksissa ja muissa tutkimuksellisissa töissä jaetaan yleisesti kvantitatiivisiin (määrällisiin) ja kvalitatiivisiin (laadullisiin) menetelmiin. Tutkimus on kuitenkin harvoin määriteltävissä puhtaasti kvantitatiiviseksi tai kvalitatiiviseksi, vaan yleensä on havaittavissa piirteitä molemmista. (Hirsjärvi ym. 1997, 131.) Kehittämistyössä keskeistä on Ojasalo ym. (2009, 40) mukaan menetelmien moninaisuus, jolloin kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten tutkimuksen välillä tehtävän erottelun merkitys pienenee. Toiminnalliseksi määritellyssä opinnäytetyössä välttämättä varsinaisia tutkimuksellisia menetelmiä ei tarvitse olla laisinkaan. (Vilka ym. 2003, 56-57.) Aineistonkeruumenetelmät kehittämistyössä ovat hyvin usein yhteisöllisiä, sillä kehittäminen toteutetaan usein osana ryhmää ja se yhteistyötä. Useamman menetelmän käyttäminen on suositeltavaa, jotta työstä tulee riittävän kattava ja monipuolinen. (Ojasalo ym. 2009, 40.) Tyypillisiksi menetelmiksi Ojasalo ym. (2009) listaavat

- Kyselyn
- Haastattelun
- Ryhmähaastattelun
- Havainnoinnin
- Dokumenttianalyysin
- Benchmarkingin
- Prosessikarttojen piirtämisen
- Yhteisölliset ideointimenetelmät (esimerkiksi aivoriihi) ja
- Ennakointimenetelmät.

(Ojasalo ym. 2009, 41-46).

5.2 Haastattelu

Haastattelu on yleisesti käytetty laadullinen tutkimusmenetelmä. Henkilökohtaisesti suoritettavan haastattelun eduiksi voidaan laskea muun muassa mahdollisuus tarkentaa niin tehtyjä kysymyksiä kuin haastateltavan vastauksiakin, muuttaa kysymysten esittämisjärjestystä tarpeen mukaan, sekä myös havainnoida haastateltavaa haastattelun aikana. Lisäksi haastatteluun on mahdollista valita asiantuntija, jolla on aiheesta mahdollisimman hyvät tiedot, ja vastausprosentti on yleensä myös hyvä verrattuna esimerkiksi postitse tehtävään kyselyyn. Negatiivinen puoli on, että haastattelu vie aikaa ja rahaa. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 73-74.)

Haastatteluja on mahdollista toteuttaa eri tavoin. Haastattelutyypin valintaan vaikuttaa se, mitä halutaan tutkia, ja paljonko tutkijalla on valmiiksi tietoa tutkittavasta aiheesta. Jaottelu

erityyppisten haastattelujen välille tehdään pääsääntöisesti sen mukaan, kuinka strukturoituja kysymykset ovat. (Tuomi ym. 2009, 74).

Puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu on strukturoidun ja avoimen haastattelun välimuoto. Siinä haastattelu nimensä mukaisesti rakentuu ennalta määrättyjen teemojen mukaan. Kuinka tarkoin kussakin haastattelutilanteessa pyritään esittämään samoja kysymyksiä ja seuraamaan tiettyä järjestystä, on, kuten Tuomi ym. (2009, 75) asian ilmaisevat, makukysymys.

Puolistrukturoidun haastattelun etuna on, ettei se ohjaa liikaa haastateltavaa tiettyyn suuntaan ja sopii erityisesti tilanteeseen, jossa tutkimuksen kohde ei ole kovin tuttu (Ojasalo ym. 2009, 41). Toisaalta teemahaastattelua tehtäessä suurin vaara on, että haastattelu lähtee etenemään liikaa haastateltavan kertomusten mukaisesti. Erityisesti, jos vertailtavia haastatteluja on useita, kärsii tällöin vertailukelpoisuus. (Teemahaastattelu.)

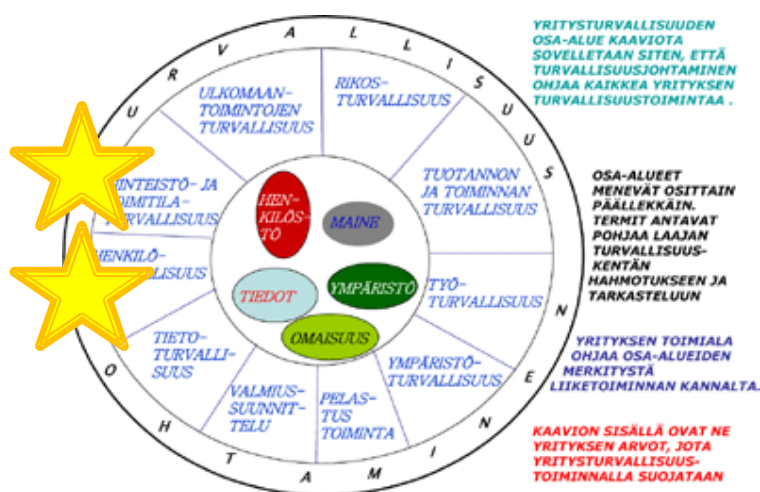
Tärkeä osa teemahaastattelun onnistumista ajatellen on haastateltavien valinta, sillä tiedonkeruutavasta johtuen haastateltavia on yleensä huomattavasti vähemmän. Myös haastattelun tulkinta on tärkeässä roolissa. Tulkintaa tehtäessä voidaan noudattaa periaatetta, jonka mukaan aineistoa tulkittaessa pitäydytään tiukasti aineistossa mainittuihin asioihin. Toinen lähtökohta on käyttää haastatteluja enemmänkin apuna tutkijan tekemässä pohdinnassa. (Teemahaastattelu.)

6 Riskienarviointi Minttupuisto -hankkeessa

Työ Minttupuisto -hankkeen parissa alkoi tapaamisella osan hankkeen turvallisuustyöryhmän jäsenistä kanssa keväällä 2009. Työryhmä esitti toiveen uudenlaisten innovatiivisten turvallisuusratkaisujen kehittämiseksi ja esitteli hankkeen nykytilaa ja sinne jo suunniteltuja toimintoja. Uusien ratkaisujen kehittämisessä asiakas painotti lapsiystävällisyyden huomioon ottamista sekä ratkaisujen keveyttä. Koska talo oli vasta suunnitteluvaiheessa, myös kiinteistöön liittyvien ratkaisujen innovointi oli mahdollista. Myöhemmin osallistuin myös työryhmän suunnittelupalaveriin, joissa ideoitiin taloon tulevia ratkaisuja. Palaverissa hanketyöryhmä pohti muun muassa niin kutsutun sosiaalisen talonmiehen toimenkuvaa sekä selviämishuoneen käyttöä. Yksi palaverissa esitetty ajatus oli myös sitouttaa asukkaat noudattamaan päihteettömyyden periaatetta yksityisoikeudellisin sopimuksin. Näistä lähtökohdista lähdin viemään kehittämisprojektia eteenpäin, ja tutustumaan aiheesta aiemmin tehtyihin tutkimuksiin ja muuhun teoriaan.

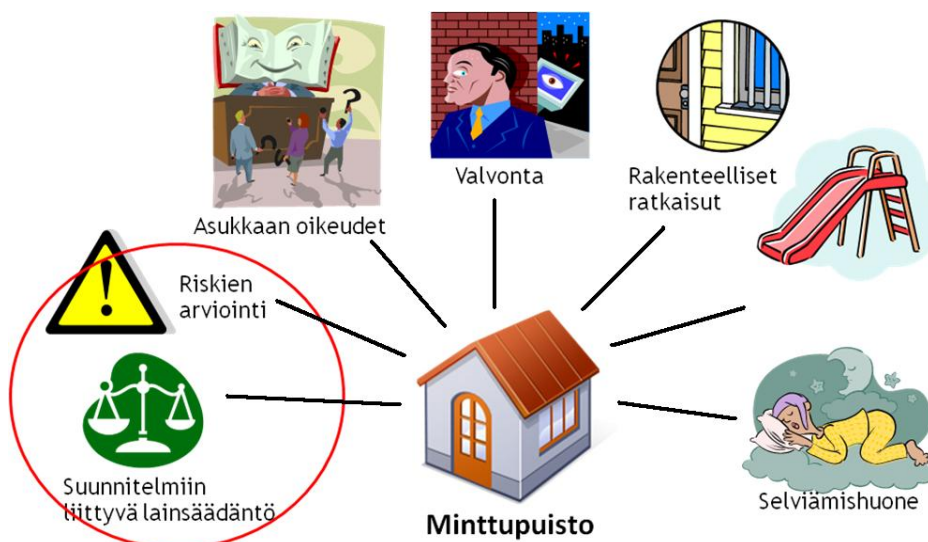
Asiakkaan taholta ei tullut sen tarkempaa rajausta työlle, joten otin lähtökohdaksi ensin Elinkeinoelämän Keskusliiton käyttämän yritysturvallisuuden osa-alueiden jaon. Sen pohjalta

valitsin työhön tiiviimmin liittyvät osa-alueet eli kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuden sekä henkilöturvallisuuden.

Kuvio 3: Yritysturvallisuuden osa-alueet (Yritysturvallisuus 2009)

Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuden sekä henkilöturvallisuuden osa-alueiden osalta rajasin aiheita edelleen siten, että ne vastaisivat mahdollisimman hyvin Minttupuisto -hankkeen tarpeita ja työryhmän toiveita. Alla olevan kuvan (kuva 4) liitin osaksi työryhmälle esitettyä PowerPoint -esitystä, jossa kuvasin tulevan työni kulkua. Aihealueiksi rajasin asukkaan oikeudet, valvonnan, rakenteelliset ratkaisut, ulkoalueiden suunnittelun sekä selviämishuoneen. Työ oli tarkoitus aloittaa selvittämällä jo tehtyihin suunnitelmiin liittyvää lainsäädäntöä ja tekemällä riskienarviointi edellä mainittujen viiden eri aihealueen osalta. Tuotoksena tästä oli määrä syntyä turvallisuussuunnittelua ohjaava raportti, jossa esitellään riskienarvioinnin tulokset sekä niiden pohjalta turvallisuussuunnittelussa huomioon otettavia seikkoja aihealueittain. Lisänä raportissa oli määrä olla suunnitelma kulunvalvonnan järjestämisestä Minttupuistossa.

Kuva 4: Opinnäytetyön aihealuearjaus

Aloitimme hankkeen parissa työskentelyn alun perin parityönä toisen turvallisuusalan opiskelijan kanssa, mutta työparini muiden kiireiden takia Minttupuisto -hankkeen parissa työskentely jäi vain minulle. Tästä sekä riskienarvioinnin vaatimasta ennakoitua suuremmasta työmäärästä johtuen jouduin rajaamaan työtä lisää. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että rajasin työn vain riskienarvioinnin suorittamiseen.

Seuraavassa vaiheessa valmistelin riskienarviointipalaverit. Muokkasin valittuja aihealueita vielä siten, että valvonta käsittää sosiaalisen ja teknisen valvonnan. Sosiaalisella ja teknisellä valvonnalla tässä työssä tarkoitetaan ihmisen suorittamaa valvontaa sekä teknisiä valvontajärjestelmiä, kuten esimerkiksi kulunvalvonta- ja kameravalvontaa, sekä rikosilmoitinlaitteistoja. Asukkaan oikeudet sekä suunnitelmiin liittyvän lainsäädännön yhdistin lisäksi laki- ja sopimuskysymyksiksi. Palaverien kulku sekä käytettävät menetelmät ovat esiteltynä lähemmin kohdassa 6.1. Palaverit toteutettiin loppuvuodesta 2009. Selviämishuoneen osalta palaveri ei heti tuolloin saatu sovittua. Muista palavereista saatujen tulosten pohjalta päätin lopulta jättää riskienarvioinnin kokonaan suorittamatta selviämishuoneen osalta, sillä tulosten valossa en pitänyt sitä enää tarpeellisena.

Riskienarviointipalaverien tulosten pohjalta ilmeni tarve syventää laki- ja sopimuskysymysten aihealuetta. Tästä syystä sovin haastattelun nimenomaisesti vartiointikysymyksiin perehtyneen oikeustieteen tohtori Timo Kerttulan kanssa. Haastattelusta on kerrottu lisää kohdassa 6.2.

Riskienarviointipalaverien sekä haastattelun jälkeen kirjoitin riskienarvioinnista ja sen tuloksista raakaversio, jonka lähetin kommentoitavaksi kaikille palaverihin osallistuneille

keväällä 2010. Yksi osallistujista vastasi kommentoiden työtä hyvin lyhyesti positiiviseen sävyyn. Kommentointikierroksen jälkeen keskityin raportin kirjoittamiseen valmiiksi. Samalla muun muassa muokkasin riskienarviointipalaverissa luoduista syy-seuraus-kaavioista uuden version havaitsemieni parannustarpeiden pohjalta (ks. liite 2). Valmiin työn toimitin asiakkaalle keväällä 2011.

6.1 Riskienarviointipalaverit

Riskienarviointipalavereja pidin yhteensä kolme kappaletta seuraavista aihealueista: sosiaalinen ja tekninen valvonta, laki- ja sopimuskysymykset sekä rakenteelliset ratkaisut ja ulkoalueiden suunnittelu. Selviämishuoneen osalta alun perin suunniteltua palaveria en toteuttanut muissa palaverissa ilmi tulleiden seikkojen takia.

Palavereihin osallistumaan kutsuin hankkeen turvallisuustyöryhmän kanssa yhdessä pohditut sekä työryhmän jäsenet että muut hankkeen parissa työskentelevät asiantuntijatahot. Itseni lisäksi osallistujia oli palaverissa yhdestä kolmeen henkilöä. Käytettäväksi riskienarviointimenetelmiksi valitsin potentiaalisten ongelmien analyysin sekä syy-seuraus-kaavion. Koska arvioin ainakin osalle palavereihin osallistuvilla henkilöillä käytettävien menetelmien olevan uusia, lähetin riskienarviointipalaverikutsun yhteydessä kaikille lisäksi lyhyen esittelyn palaverissa käytettävistä riskienarviointimenetelmistä. Tämän tarkoituksena oli orientoida osallistujia aiheeseen ja sujuvoittaa palaverien kulkua. Palaverin alussa kävin vielä läpi palaverin kulun sekä käytettävät menetelmät.

Rakenteellisiin ratkaisuihin sekä ulkoalueiden suunnitteluun liittyvät riskit yhdistin käsiteltäviksi samassa palaverissa. Aihealueet liittyvät läheisesti toisiinsa ja palaverien osallistajat olisivat joka tapauksessa olleet samat.

Eri pääaiheita käsittelevissä palaverissa tuli ilmi myös muihin osa-alueisiin liittyviä asioita - osittain spontaanisti, osittain myös potentiaalisten ongelmien analyysin yhteydessä käyttämieni apusanojen takia. Osaa apusanoista käytin tarkoituksella useissa eri palaverissa, jotta aiheisiin liittyen saataisiin eri alojen asiantuntijoiden pohdinnan tuloksena tunnistettua erityyppisiä riskejä, ja näin kokonaisuudesta saataisiin monipuolisempi kuva.

Potentiaalisten ongelmien analyysi

Potentiaalisten ongelmien analyysiä käyttämällä pyrin saamaan mahdollisimman kattavan yleiskuvan taloon ja sen toimintaan liittyvistä riskeistä. Riskien ideoinnin toteutin ajanpuutteen, sekä toisaalta jatkoideoiden saamisen mahdollisuuden vuoksi, en hiljaisena vaan asiantuntijaryhmän yhteisenä aivoriihenä. Pohdintaa ohjaamaan käytin valmiiksi

edeltäkäsini ideoimiani apusanoja pyrkien ottamaan huomioon erilaisia aihealueeseen liittyviä eri ulottuvuuksia. Apusanoja per käsiteltävä palaveri oli vajaa kymmenen kappaletta. Jokaisen apusanan avulla ideoitiin erilaisia vaaroja, ja joka apusanan osalta valittiin yksi merkittäväksi mielletty vaara, jonka suuruus arvioitiin.

Tässä työssä käytin asteikkoa yhdestä neljään (1= tapahtuma epätodennäköinen / seuraukset mitättömät, 2= tapahtuma mahdollinen / seuraukset vähäiset, 3= tapahtuma todennäköinen / seuraukset kohtalaiset, 4= tapahtuma erittäin todennäköinen / seuraukset sietämättömät) kuvaamaan riskin suuruutta ja riskin toteutumisen seurauksien vakavuutta. Riskin suuruudelle saatiin tämän jälkeen arvo kaavalla: todennäköisyys X seurausten vakavuus², ja riski määriteltiin joko vähäiseksi, kohtalaiseksi, merkittäväksi tai sietämättömäksi (ks. taulukko 1).

Taulukko 1: Riskin suuruuden arvioimisen apuna käytetty taulukko

RISKIN SUURUUS	Seuraukset mitättömät	Seuraukset vähäiset	Seuraukset kohtalaiset	Seuraukset sietämättömät
Tapahtuma epätodennäköinen	Vähäinen 1	Vähäinen 4	Kohtalainen 9	Merkittävä 16
Tapahtuma mahdollinen	Vähäinen 2	Kohtalainen 8	Merkittävä 18	Merkittävä 32
Tapahtuma todennäköinen	Vähäinen 3	Kohtalainen 12	Merkittävä 27	Sietämätön 48
Tapahtuma erittäin todennäköinen	Vähäinen 4	Merkittävä 16	Sietämätön 36	Sietämätön 64

Päädyn käyttämään neliportaista arviointia, sillä vaikka kolmiportainen jaottelu onkin yksinkertainen, tuo neljännen vaihtoehdon lisääminen tarkkuutta riskienarviointiin. Riskin suuruutta arvioidessa päädyn painottamaan seurausten vakavuutta nostamalla seuraukset riskienarvioinnin kaavassa toiseen potenssiin. Kaavalla riski = todennäköisyys X seurausten vakavuus tapahtuma, jonka toteutuminen on todennäköinen ja seuraukset mitättömät (neliportaisella asteikolla numeroin ilmaistuna 3*1), riskin arvoksi saadaan kolme. Samoin, mikäli tapahtuma olisi epätodennäköinen ja seuraukset kohtalaiset, arvoksi saataisiin kolme. Kuitenkin voidaan katsoa, että todennäköinen tapahtuma mitättömin seurauksin on pienempi paha kuin epätodennäköinen tapahtuma kohtalaisin seurauksin. Tästä syystä olen painottanut seurauksia ja käyttänyt kaavaa riski = todennäköisyys X seurausten vakavuus², jolla laskettuna äskeisen esimerkin ensimmäiseksi riskin arvoksi tulee kolme ja jälkimmäisen yhdeksän.

Syy-seuraus-kaavio

Syy-seuraus-kaaviota käytin täydentämään ja syventämään potentiaalisten ongelmien analyysillä saatuja tuloksia. Kriittisiksi alkutapahtumiksi valitsin potentiaalisten ongelmien analyysin tuloksena kaikista merkittävimmäksi arvioidun riskin. Valvonnan osalta syy-seuraus-kaaviossa tarkasteltiin kahta riskiä, sillä molemmat arvioitiin sietämättömiksi. Palaverin molemmat kaaviot yhdistin yhdeksi isommaksi kaavioksi niistä löytyneiden yhteisten tekijöiden avulla. Vaikka laki- ja sopimuskysymysten kohdalla löytyi myös useampi yhtä suuren arvon saanut riski, ei näitä kuitenkaan lähdetty kaikkia tarkastelemaan syy-seuraus-kaavion avulla. Jokaisen arvioiminen olisi vienyt huomattavasti aikaa, joten aiheista valittiin vain yksi.

Tarkasteltavia riskejä olen kutsunut kriittisiksi alkutapahtumiksi tapahtumapuuanalyysin termistöä käyttäen, huolimatta siitä, että syy-seuraus-analyysissä tarkastellaan myös tapahtumaan johtavia seikkoja (vrt. vikapuussa ”huipputapahtuma”). Käytännön tuotoksena syy-seuraus-kaavioiden laatimisesta syntyi mind map -tyyliset visuaaliset kaaviot, joihin ideoitiin yhdessä valittujen kriittisten alkutapahtumien syitä sekä seurauksia. Palavereissa laaditut kaaviot löytyvät raportista liitteinä (liitteet 3-5).

6.2 Asiantuntijahaastattelu

Riskienarviointipalaverin jälkeen syventämistä vaatineen laki- ja sopimuskysymysten osalta toteutin asiantuntijahaastattelun. Haastattelin aiheen asiantuntijaa, oikeustieteen tohtori Timo Kerttulaa. Toteutin haastattelun teemahaastatteluna, eli esitin kysymyksiä nimenomaisesti liittyen palaverin tuloksena syventämistä kaipaaviin aiheisiin, joita olivat valvontaan ja vartijan toimivaltuuksiin liittyvät kysymykset. Tarpeen vaatiessa haastattelun aikana syvensin ja tarkensin kysymyksiä. Haastattelun jälkeen kirjoitin haastattelun tulokset auki, lähetin dokumentin Kerttulalla tarkastettavaksi, ja muokkasin tekstin lopulliseen muotoonsa.

7 Tulokset

Tässä luvussa esittelen sosiaalisen ja teknisen valvonnan, laki- ja sopimuskysymysten sekä rakenteellisten ratkaisujen ja ulkoalueiden suunnittelun riskienarviointien tulokset.

7.1 Sosiaalinen ja tekninen valvonta

Sosiaalisen ja teknisen valvonnan riskienarviointipalaveriin osallistui itseni lisäksi ISS:n palvelupäällikkö ja hankkeen turvallisuustyöryhmän jäsen Veli-Pekka Kortelainen. Apusanoina

palaverissa käytin seuraavia sanoja: sosiaalinen talonmies, vartiointi, kulunvalvontajärjestelmä, avun hälyttäminen, ulkoalueet, kameravalvonta, päihtymys, yhteiset tilat ja selviämishuone. Joka apusanan avulla merkittävimmäksi mielletty riski sekä sen suuruuden arvio ja mahdolliset lisähuomiot riskiin liittyen löytyvät taulukosta 2.

Taulukko 2: Sosiaalisen ja teknisen valvonnan tunnistetut vaarat

Apusana	Tunnistettu vaara	Toden- näköisyys	Seurauksien suuruus	Riskin suuruus	Huom.!
Sosiaalinen talonmies	Sosiaalisen talonmiehen toimivaltuudet eivät ole riittävät	4	3-4	36-64	Avainhenkilö-riski
Vartiointi	Vartijan läsnäolo vähentää viihtyvyyttä	2	2	8	
Kulunvalvontajärjestelmä	Kulunvalvonta on joko liian vapaata / tiukkaa	2	3	18	
Avun hälyttäminen	Avunpyyntömahdollisuutta käytetään väärin	3	3	27	Kustannukset
Ulkoalueet	Ulkoalueiden ylläpito laiminlyödään	2	3	18	
Kameravalvonta	Toteutus kameravalvonnan osalta on riittämätöntä	3	3	27	
Päihtymys	Asunnoissa käytetään alkoholia "piilossa"	4	4	64	
Yhteiset tilat	Yhteisten tilojen käyttö ei ole asianmukaista	2	2	8	
Selviämishuone	Selviämishuone ei ole riittävän rauhallinen paikka	3	3	27	

Valvontakysymysten osalta kaksi riskiä nousi sietämättömäksi: Se ettei sosiaalisen talonmiehen toimivaltuudet riitä suunnitellun valvonnan toteuttamiseen, ja se, että asunnoissa juotaisiin "piilossa" alkoholia, mikä sotisi talon koko toimintaidea vastaan. Sosiaalisen talonmiehen käyttöön liittyy myös avainhenkilöriski. Kun yhdellä henkilöllä on

paljon vastuullaan, ollaan hänestä pian liian riippuvaisia, ja yllättävissä tilanteissa hänen korvaamisensa on erittäin vaikeaa.

Merkittäviksi riskeiksi arvioitiin kulunvalvonnan joko liika vapaus tai tiukkuus, avunpyyntömahdollisuuden väärinkäytöt, ulkoalueiden ylläpidon laiminlyönti, kameravalvonnan riittämätön toteutus ja selviämishuoneen rauhattomuus. Kohtalaisiksi riskeiksi arvioitiin vartijan läsnäolon viihtyvyyttä vähentävä vaikutus ja yhteisten tilojen epäasianmukainen käyttö. Avunpyyntömahdollisuuden väärinkäyttöjen kohdalla huomion arvoiseksi mainittiin väärinkäytöistä syntyvät kulut.

Syy-seuraus-kaavio

Syy-seuraus-kaavio tehtiin valvonnan osalta käyttäen kriittisinä alkutapahtumina sosiaalisen talonmiehen toimivaltuuksien riittämättömyyttä ja alkoholin käyttämistä "piilossa" asunnoissa (ks. liite 3).

Sosiaalisen talonmiehen toimivaltuuksien riittämättömyyden syiksi arvioitiin lainsäädännön tuomat rajoitukset, tietämättömyys toimivaltuuksien suhteen sekä valtuuksien määrittelemättömyys. Syyksi sille, miksi sosiaalinen talonmies ei tietäisi toimivaltuuksiaan, arvioitiin epäpätevyys, koulutuksen puute ja/tai toimivaltuuksien määrittelemättömyys. Toimivaltuuksien määrittelemättömyys taasen voi johtua huonosta suunnittelutyöstä. Toimivaltuuksien riittämättömyyden arvioitiin voivan johtaa kykenemättömyyteen valvoa päihteiden kuljettamista, toimivaltuudet ylittämällä rikoksiin syyllistymiseen sekä siihen, ettei mahdollisiin häiriöihin voida puuttua. Toimivaltuuksien ylittämisen ja täten rikoksiin syyllistymisen arvioitiin voivan johtavan oikeustapauksiin ja sitä kautta medianäkyvyyteen ja julkisuuskuvan huononemiseen. Kykenemättömyyden puuttua häiriötapauksiin arvioitiin voivan johtavan toimivaltuuksien riittämättömyyden hyväksikäyttöön sekä poliisin paikalle kutsumisiin, ja turhista hälytyksistä arvioitiin puolestaan aiheutuvan kustannuksia.

Alkoholin käyttämisen piilossa mahdollisiksi syiksi arvioitiin se, ettei asuinhuoneistoissa ole valvontaa, se, ettei päihdeongelmaisilla asukkailla ole motivaatiota lopettamiseen, ja se, ettei päihteiden kuljettamista voida valvoa. Seurauksiksi tästä kriittisestä alkutapahtumasta arvioitiin häiriökäyttäytyminen, talon toimintaidean toteutumattomuus sekä alkoholin käytöstä aiheutuvat terveysongelmat asukkailla. Häiriökäyttäytymisen arvioitiin edelleen voivan johtaa turvattomuuden tunteeseen, talon toimintaidean toteutumattomuuden medianäkyvyyteen ja sitä kautta julkisuuskuvan kärsimiseen ja alkoholin käytöstä aiheutuvien terveysongelmien ensiaputilanteisiin.

7.2 Laki- ja sopimuskysymykset

Laki- ja sopimuskysymysten riskienarviointipalaveriin osallistui itseni lisäksi hankkeen turvallisuustyöryhmän jäsen, Espoon kaupungin kaupunkisuunnittelukeskuksen hallintopäällikkö, oikeustieteen kandidaatti Paul-Erik Stenroos. Keskeistä lainsäädäntöä aiheeseen liittyen on muun muassa laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (2002/282), joka ohjaa vartioimisliiketoimintaa ja turvasuojaustoimintaa sekä lisäksi muun muassa määrittelee turvallisuusalan neuvottelukunnan tehtävistä. Toinen Minttupuisto -hankkeeseen välittömästi liittyvä laki on Suomen perustuslaki (1999/731), joka määrittelee kansalaisten perusoikeudet. Näihin kuuluu muun muassa oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, liikkumisvapaus sekä yksityiselämän suoja.

Laki- ja sopimuskysymysten palaverissa apusanoina käytin sanoja kotirauha, asukkaalle asetettavat ehdot, alkoholin käytön toteaminen, taloyhtiön järjestysmääräykset, sosiaalisen talonmiehen toimivaltuudet, vartijan vartioimiskohde/-tehtävä ja hänen toimivaltuutensa, tekninen valvonta ja asukasvalinta. Apusanojen avulla tunnistetut riskit sekä palaverissa annetut arviot riskin toteutumisen todennäköisyydestä sekä seurauksien suuruudesta ja mahdollisista lisähuomioista löytyvät taulukosta 3.

Taulukko 3: Laki- ja sopimuskysymysten tunnistetut vaarat

Apusana	Tunnistettu vaara	Todennäköisyys	Seurauksien suuruus	Riskin suuruus	Huom.!
Asukkaalle asetettavat ehdot	Pyrkimys rajoittaa asukkaan liikkumisvapautta on lain vastainen	4	3	36	Etukäteis-sopimuksilla voidaan pyrkiä rajoittamaan, mutta pitävyys eri asia
Kotirauha	Kotirauhan rikkominen	3	3	27	Jonkin asteiseen sietoonkin sitouduttava, lapset otettava huomioon
Alkoholin käytön toteaminen	Alkoholin käytön toteaminen lain vastaisesti perusteena vuokrasopimuksen irtisanomiselle	2	3	18	
Taloyhtiön järjestysmääräykset	Yksilön vapauden loukkaaminen	2	3	18	
Sosiaalisen Talonmiehen toimivaltuudet	Sosiaalisella talonmiehellä käytettävissä olevat jokamiehen oikeudet eivät ole riittävät hänelle suunnitellun tehtävän suorittamiseen	4	3	36	

Apusana	Tunnistettu vaara	Toden- näköisyys	Seurauksien suuruus	Riskin suuruus	Huom.!
Vartijan vartioimiskohde/-tehtävä ja hänen toimivaltuutensa	Vartija ylläpitää vastoin lakia yleistä järjestystä ja turvallisuutta	2	3	18	Riski Vartioimisliikkeen
Selviämishuone	Selviämishuoneen valvonnan laiminlyönti, etenkin yöllä (vastuukysymykset)	4	3	36	Ei pidä toteuttaa, ellei selviämishuonetta pystytä valvomaan/siihen ei ole resursseja
Tekninen valvonta	Tekninen valvonta loukkaa ihmisten yksityisyyden suojaa	4	3	36	
Asukasvalinta	Liian monta alkoholiongelmista kärsivää perhettä samassa talossa aiheuttaa kohtuutonta häiriötä	4	3	36	

Kaikki riskit laki- ja sopimuskysymysten osalta arvioitiin joko merkittäviksi tai sietämättömiksi. Sietämättömiksi riskeiksi laki- ja sopimuskysymysten osalta arvioitiin: kotirauhan rikkominen, sosiaalisen talonmiehen toimivaltuuksien riittämättömyys, selviämishuoneen valvonnan laiminlyönti, ihmisten yksityisyyden suojan loukkaaminen teknisellä valvonnalla sekä kohtuuttoman häiriön aiheutuminen liian monen alkoholiongelmista kärsivän perheen asuminen samassa talossa. Merkittäviä riskejä ovat lain vastainen pyrkimys rajoittaa ihmisten liikkumavapautta, lain vastaiset vuokrasopimusten irtisanomiset alkoholin käytön takia, yksilön vapauden loukkaaminen, sekä vartijan suorittama lain vastainen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen.

Erityishuomiota kirjattiin usean riskin yhteydessä. Yksilön liikkumavapauden rajoittamisen lainvastaisuuden pohdinnan yhteydessä tehtiin huomio, että etukäteissopimuksin voidaan liikkumavapautta pyrkiä rajoittamaan, mutta tällaisen sopimuksen juridinen pitävyys on kyseenalainen. Kotirauhan rikkomisen kohdalla todettiin, että jonkinasteiseen häiriön sietoonkin Minttupuiston tyyppisessä ympäristössä on sitouduttava. Erityisesti lapset kuitenkin tulisi ottaa huomioon tämän asian suhteen. Palaverissa pohdittiin, että se, että vartija lain vastaisesti ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, on enemmänkin riski vartioimisliikkeelle. Vartioimisliikkeelle kuvatus kaltaisen toiminta on lailla kiellettyä, ja sitä kautta siitä voidaan myös määrätä sanktioita. Riskiksi katsottu selviämishuoneen valvonnan laiminlyönti herätti ajatuksen siitä, ettei selviämishuonetta kenties tulisi lainkaan toteuttaa suunnitellun kaltaisesti, jollei valvontaa voida järjestää, tai siihen ei ole resursseja.

Syy-seuraus-kaavio

Syy-seuraus-kaavion kriittiseksi tapahtumaksi valittiin kotirauhan rikkominen (ks. kaavio liitteessä 2). Syiksi tälle arvioitiin ihmisten erilaiset elintavat ja päihtymys. Päihtymykseen johtaviksi tekijöiksi arvioitiin asukasvalinta sekä puutteet valvonnassa. Seurauksena kotirauhan rikkomisesta voi olla järjestyshäiriöt, riidat sekä suhteen huononeminen valvovaan henkilöön. Riitojen johdosta asukkaiden välit voivat huonontua, mikä taas voi johtaa turvattomuuden tunteeseen. Samoin turvattomuuden tunteen voi luoda esiintyvät järjestyshäiriöt. Lisäksi järjestyshäiriöt voivat tarkoittaa poliisin toistuvaa kutsumista sekä myös vuokrasopimusten irtisanomista. Irtisanominen voi johtaa siihen, että perhe jää ilman tarvitsemaansa tukea, ja niin tämä kuin poliisinkin toistuvat vierailut voivat johtaa näkyvyyteen mediassa ja tätä kautta Minttupuiston julkisuuskuvan huononemiseen.

Haastattelu

Koska riskit liittyen sosiaalisen talonmiehen ja vartijan oikeuksiin nousivat vahvasti esille, ja ne arvioitiin erittäin suuriksi niin sosiaalisen ja teknisen valvonnan kuin laki- ja sopimuskysymystenkin riskienarviointipalavereissa, haastattelin aiheesta oikeustieteen tohtori Timo Kerttulaa.

Kerttula (2009) näkee sopimuksilla liikkumisvapauden kaltaisesta perusoikeudesta luopumisen erittäin kyseenalaiseksi. Perusoikeuksien rajoittamisesta on aina oltava säädettyä lailla. Toisin sanoen henkilön kulun rajoittaminen tai pääsyn estäminen, kun hän on matkalla omaan asuntoonsa, ei ole mahdollista ilman lakiperustetta. Lisäksi kerrostalossa asukkaan kotirauha alkaa jo porraskäytävästä. (Kerttula 2009.)

Mitä tulee vartioinnin mahdollisuuteen talossa, vartijan asettaminen on mahdollista, mutta hänen tehtävänsä ei voi olla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito. (Kerttula 2009; laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 2002/282, 9§.) Lain yksityisistä turvallisuuspalveluista (2002/282) mukaan vartioimistehtävällä tarkoitetaan omaisuuden vartioimista, henkilön koskemattomuuden suojaamista sekä vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneiden rikosten paljastamista samoin kuin näiden tehtävien valvomista. Minttupuistossa toimeksianto voisi käsittää omaisuuden vartioimisen, kun taas henkilön koskemattomuuden suojaaminen on vaikeampi kysymys, sillä vartioimisen kohteena olevan henkilön tai henkilöiden määrittäminen on käytännössä mahdotonta, minkä lisäksi kysymys tosiasiallisesti ei olisi asukkaan koskemattomuuden suojaamisessa vaan pidemmin sen rajoittamisesta. Mikäli tällainen tehtävä siis on kirjattuna toimeksiantosopimukseen, vaarana on, että toiminnan tosiasialliseksi tarkoitukseksi kuitenkin tulkitaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito. (Kerttula 2009.)

Sisäministeriön turvallisuusalan valvontayksikkö on ottanut kantaa vartijan toimivaltuuksiin asuintaloissa ja oikeuteen puuttua erilaisiin naapureiden aiheuttamiin häiriöihin tyrmäten tämän kaltaisen toiminnan. Valvontayksikön ylikomisario Vesa Ellonen viittaa lain vartioimisliikkeelle asettamaan kieltoon ottaa vastaan toimeksianto yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Asukkaalle ei saa muodostua sellaista kuvaa, että vartijalla olisi tilanteessa toimivaltuuksia. (Vartiointiliikkeille säilytetty laittomiksi tulkittavia tehtäviä 2008.) Henkilön toimivaltuuksia ei myöskään voi perustaa poikkeusoikeuksiin, kuten esimerkiksi pakkotilaan tai hätävarjeluun. Mikäli vartija aina häiriötapauksen tullen vetoaa niihin, voidaan siinäkin tapauksessa hänen tosiasialliseksi tehtäväkseen tulkita yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito. (Kerttula 2009.)

7.3 Rakenteelliset ratkaisut ja ulkoalueiden suunnittelu

Rakenteellisten ratkaisujen ja ulkoalueiden suunnittelua koskevan palaveriin osallistui lisäksi projektipäällikkö Pirkko Sassi sekä arkkitehdit Kalle Ukonlinna ja Robert Eriksson. Apusanoina potentiaalisten ongelmien analyysissä käytin sanoja maatasossa sijaitsevat tilat, selviämishuone, lasten leikkipaikat, näkyvyys, rakennusmateriaalit, pihan kasvillisuus, aidat, valaistus ja pihan kalusteet sekä lisärakennukset.

Rakenteellisia ratkaisuja ja ulkoalueiden suunnittelua koskien ei käynyt ilmi mitään merkittäviä riskejä. Palaverissa todettiin, että käsiteltäviksi valittuihin seikkoihin liittyvät kysymykset on otettu huomioon rakennusta ja sen ympäristöä suunniteltaessa. Suurimmaksi vaaraksi arvioitiin se, että talon kodinomaisuus kärsii liian valvonnan ja laitosisäilytyksen vuoksi. Vaara koettiin kuitenkin vain kohtalaiseksi, ja toteutuminen voimakkaasti resurssien riittävyydestä riippuvaiseksi.

Huomion arvoisena seikkana palaverissa tuli ilmi, että talon läheisyyteen tien toiselle puolelle on suunniteltu puisto. Puistosta saattaa muodostua ongelma-alue, mikäli alkoholin käyttöä talon asukkaiden keskuudessa ilmenee eikä talon toimintaperiaatteen takia kotiin meneminen ole mahdollista. Päihtyneiden henkilöiden oleskelu puistossa saattaisi vaikuttaa koko asuinympäristön viihtyvyyteen myös laajemmassa mittakaavassa.

Syy-seuraus-kaavio

Vaikkei mitään riskiä palaverissa arvioitu sietämättömäksi tai edes merkittäväksi, luotiin kohtalaiseksi arvioidusta riskistä eli talon kodinomaisuuden kärsimisestä syy-seuraus-kaavio (ks. liite 5). Mahdollisiksi syiksi arvioitiin vaadittavat kustannukset, huono suunnittelu ja yhteisöllisyyden puute. Tämä voisi aiheutua esimerkiksi asukasvalinnan tai puutteellisen

valvonnan seurauksena. Kodinomaisuuden puuttumisesta voisi puolestaan aiheutua ympäristön negatiivinen suhtautuminen, asumisen motivoimattomuus sekä jopa slummiutuminen.

8 Johtopäätökset

Tulosten perusteella näyttää siltä, että kaikkia turvallisuusratkaisuja ei ole mahdollista toteuttaa Minttupuistossa työryhmän ideoimassa muodossa. Suurimmiksi arvioidut riskit hankkeen kannalta liittyvät laki- ja sopimuskysymyksiin ja nimenomaisesti suunniteltujen toimintojen laillisuuteen. Muun muassa talon valvonnan toteuttaminen suunnitellulla tavalla on saatujen tulosten valossa käytännössä mahdotonta. Ajatus sosiaalisesta talonmiehestä on haastava, sillä mitään erityistä toimivaltaa jokamiehen oikeuksien lisäksi hänellä ei ole. Myös kaavailut yksityisoikeudellisiin sopimuksiin perustuvat pelisäännöt todettiin haastattelun tuloksissa juridiselta pitävyydeltään kyseenalaisiksi.

Sosiaalisen talonmiehen toimivaltuuksien riittämättömyys tarkoittaa myös sitä, että suunnitelmissa olevan selviämishuoneen käyttö perustuisi puhtaaseen vapaaehtoisuuteen. Toisaalta keskustelua herätti sekä valvontaa että laki- ja sopimuskysymyksiä käsittelevissä palaverissa myös se, tuleeko selviämishuoneen tyyppistä ratkaisua laisinkaan toteuttaa ilman, että siihen ollaan valmiita myös panostamaan ja resurssit valvonnan toteuttamiseen ovat olemassa. Selviämishuoneen osalta ei suoritettu erillistä riskienarviointipalaveria, sillä sen toteuttamisen haasteet olivat tulleet esiin jo aiemmissa palaverissa.

Resurssikysymykset nousivat esille muutoinkin kuin selviämishuoneen kohdalla riskejä pohdittaessa. Rakenteelliset ratkaisut ja ulkoalueiden suunnittelun osa-alueet eivät riskienarvioinnin tulosten perusteella pidä sisällään mitään merkittäviä tai sietämättömiä riskejä. Kohtalaiseksi arvioidun riskin eli Minttupuiston olemuksen laitospuutteen ja kodinomaisuuden puuttumisen mahdolliseksi syyksi arvioitiin myös nimenomaisesti resurssin puute.

Palaverissa laadittujen alkuperäisten syy-seuraus-kaavioiden lisäksi liitteenä tässä työssä löytyy alkuperäisten kaavioiden pohjalta rakennettu syy-seuraus-kaavio, johon olen yhdistänyt kaikki aiemmat kaaviot niistä löytyneiden yhteisten tekijöiden avulla (liite 2). Joitakin kohtia kaaviosta olen lisäksi muokannut poistaakseni myöhemmässä tarkastelussa huomaamani epäloogisuuksia, täydentääkseni kaavioita sekä saadakseni kaavion vastaamaan työn edetessä esille tulleita uusia seikkoja ja uutta tietoa. Muokatusta syy-seuraus-kaaviosta on nähtävissä, kuinka eri asiat kytkeytyvät toisiinsa.

Syy-seuraus-kaavion perusteella voidaan todeta, että toteutuessaan riskit voivat aiheuttaa muun muassa turvattomuuden tunnetta niin talon asukkaissa, työntekijöissä kuin talon

ympäristösäkin, ja negatiivista julkisuutta Minttupuistolle. Näiden molempien kuin myös toistuvien häiriötapausten voidaan katsoa tarkoittavan epäonnistumista talon toimintaidean toteutumisessa.

8.1 Työn tulosten arviointi

Riskienarvioinnin luonteen, mutta myös ajanpuutteen ja henkilöiden vähyyden vuoksi, riskienarviointi ei ole täydellinen. Käyttämällä enemmän aikaa kuin mitä tämän työn puitteissa palaverieihin oli mahdollista käyttää, olisi voinut olla mahdollista saada arvioinnista kattavampi ja yksityiskohtaisempi. Lisäksi se olisi mahdollistanut yhä useamman riskienarviointimenetelmän käyttämisen. Toki aina on olemassa mahdollisuus sellaisiin tapahtumiin, joita ei ole voitu ennakoita, tai joiden syiden ja seurausten ennakoiminen on äärettömän haastavaa. Arviointi on ennen kaikkea suuntaa antava.

Lähtökohtana tälle työlle oli Minttupuisto -hankkeen turvallisuustyöryhmän palaverissa ideoimat eri tyyppiset ja tasoiset ratkaisut. Palaverit, joihin pääsin osallistumaan, olivat nimenomaan ideointityyppisiä. Lopullinen tahtotila siitä, miten asioita Minttupuistossa tulisi järjestää, ei ollut vielä täysin selvillä. Osa ideoista, kuten sosiaalinen talonmies ja selviämishuone, tulivat vahvasti esille suunnitelmissa, joten niiden käsitteleminen oli aiheellista. Muilta osin monet kysymykset liittyen turvallisuusratkaisuihin tuntuivat olevan vielä avoimena, joten lähtökohdat loivat tietynlaisen haasteen liittyen työn rajaamiseen.

Kuten toiminnallisen opinnäytetyön luonteeseen usein kuuluu, tutkimuksen edetessä suunnitelmaa oli ajoittain muokattava jo ilmi käyneiden seikkojen takia. Muun muassa alun perin suunnitteilla olleen selviämishuonetta käsittelevän palaverin päätin lopulta jättää kokonaan toteuttamatta muissa palaverissa ilmi tulleiden seikkojen takia. Palaverissa oli muun muassa käynyt ilmi sosiaalisen talonmiehen toimivaltuuksiin ja selviämishuoneen valvontaan liittyviä riskejä. Palaverin pitäminen ei olisi tuonut työlle enää lisäarvoa.

Suurin työhön liittyvä vaara oli oman osaamisalueeni ohittaminen. Jo varhain alkoi näyttää siltä, että valtaosa Minttupuistoon liittyvistä riskeistä tulee käsittelemään lainsäädäntöön liittyviä kysymyksiä, joiden arviointiin minulla ei ole riittävää kompetenssia. Roolini olikin nimenomaisesti riskianalyysin toteuttajana, ei niinkään riskien arvioijana. Arviointia tekivät arviointipalaverieihin kutsutut asiantuntijat.

Menetelmäkritiikki

Käyttämieni riskienarviointityökalujen suhteen huomioitavaa on, että riskienarviointipalaverien osallistujamäärät eivät yhtä palaveria lukuun ottamatta olleet

riittävät suositeltuihin määriin verrattuna. Vain yhden tai kahden henkilön suorittamalla ideoinnilla on vaarana jäädä liian suppeaksi. Etenkin riskien ideointivaiheessa mahdollisimman monipuoliset katsontakannat olisivat olleet suureksi hyödyksi. Myös syy-seuraus-kaavion mahdollisimman onnistunut toteuttaminen vaatii riittävää perehtyneisyyttä käsiteltävään aiheeseen. Syy-seuraus-suhteet ovat usein monimutkaisia, ja jotta niitä ymmärtäisi paremmin, on erilaisista tapahtumaketjuista monesti oltava myös käytännön kokemusta. Palaverissa oli läsnä käsiteltävien aiheiden asiantuntijoita, mutta käytännön kokemusta Minttupuisto -hankkeen kaltaisista toimintaympäristöistä osallistujilla ei ollut. Toki on niin, että lähellekin on joskus vaikea nähdä. Tämän takia ideaalitulanteessa riskienarviointiryhmän kokoonpanossa on mukana monia erilailla asian kanssa tekemisissä olevia henkilöitä.

Potentiaalisten ongelmien analyysissä apusanat toimivat hyvin ja jokaisen aiheen osalta saatiin luotua lista aiheeseen liittyvistä vaaroista ja valittua jatkokäsittelyyn niistä yksi. Syy-seuraus-kaavioiden kohdalla huomasin, kuinka lyhyessä ajassa luotujen kaavioiden logiikka helposti ontuu. Pitämällä useampia palavereja per aihe olisi ollut mahdollisuus arvioijien kesken myöhemmin vielä muokata tehtyjä kaavioita. Syy-seuraus-kaavioita tulkittaessa on myös hyvä pitää mielessä, ettei kaavio ota kantaa todennäköisyyksiin, joilla jokin riskin toteutumisen mahdollistava tekijä toteutumisen aiheuttaa tai vastaavasti riskin toteutuminen aiheuttaa jonkin sen mahdollisista seurauksista.

Haastattelujen kohdalla useamman lainoppineen haastattelu olisi voinut tuoda lisäarvoa työlle, sillä eri henkilöt ovat yleensä erikoistuneet lain eri aihealueisiin. Oikeustieteen tohtori Kerttula on erityisesti turvallisuusalan yksityisen sektorin lainsäädännön asiantuntija. Toinen haastateltava olisi puolestaan voinut olla erikoistunut esimerkiksi sopimuksia koskevaan lainsäädäntöön.

Menetelmien validius on mielestäni hyvä sen suhteen, että työhön on käytetty nimenomaisesti riskienarviointiin suunniteltuja menetelmiä; potentiaalisten ongelmien analyysiä sekä syy-seuraus-kaaviota. Menetelmät sekä niiden tarkoitus on myös selvitetty arvioijille ennen riskienarviointitulaisuuksia. Työn reliabeliuteen vaikuttaa käytettävissä olleet resurssit muun muassa palaverien henkilömäärien ja ajankäytön suhteen.

8.2 Jatkokehitysehdotukset

Ehdotukseni jatkoon suhteen on, että toiminnan lakiperusteet tarkistutetaan asiaan perehtyneellä lakimiehellä, ja niin haluttaessa eri lakien puitteissa voidaan lähteä tekemään jatkoselvitystä valvonnan toteuttamisesta suunnitellun kaltaisessa muodossa. Toisena vaihtoehtona toimintaan liittyviä ideoita voisi jatkojalostaa ja muokata pitäen mielessä lain asettamat rajoitukset. Suosittelen myös tutustumista lähemmin olemassa oleviin tahoihin,

jotka tuottavat niin kutsuttua sosiaalista isännöintiä tai asukasneuvontapalveluja, sekä näiden toimintatapoihin.

Tämän riskienarvioinnin pohjalta jatkotutkimusta voisi lähteä tekemään niin liittyen edellä mainittuun lainopilliseen selvitystyöhön kuin myös ideoiden jatkojalostamiseen.

Lähteet

Backlund, A. 2005. Asumisneuvoja - vuokra-asukkaan tuki ja palveluverkoston uudenlainen toimija. Helsingin yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Pro gradu -tutkielma.

Flink, A-L., Reiman, T. & Hiltunen, M. 2007. Heikoin lenkki? Riskienarvioinnin inhimilliset tekijät. Helsinki: Edita Publishing.

Haapanen, A. 2004. Vähemmän häätöjä. Kontulan Kiinteistöt Oy:n asumisneuvojaprojekti 1999-2002. Helsingin kaupungin tietokeskus. Viitattu 1.5.2011.
<http://www.ara.fi/download.asp?contentid=23869&lan=fi>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hyvä riskianalyysi. VTT. Viitattu 19.5.2011.
http://www.vtt.fi/proj/riskianalyysit/riskianalyysit_hyva_riskianalyysi.jsp

Keskeisien termien määritelmät. VTT. Viitattu 19.3.2011.
http://www.vtt.fi/proj/riskianalyysit/riskianalyysit_maaritelmia.jsp

Kuusela, H. & Ollikainen, R. 2005. Riskit ja riskienhallinta-ajattelu. Teoksessa H. Kuusela & R. Ollikainen (toim.) Riskit ja riskienhallinta. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 2002/282.

Menetelmät. VTT. Viitattu 19.5.2011.
http://www.vtt.fi/proj/riskianalyysit/riskianalyysit_menetelmat.jsp

Mitä ovat riskit? VTT. Viitattu 18.3.2011. <http://www.pk-rh.fi/startti-riskienhallintaan/mita-ovat-riskit/>

Mitä riskienhallinta on? VTT. Viitattu 19.3.2011. <http://www.pk-rh.fi/startti-riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro.

Potentiaalisten ongelmien analyysi (POA). VTT. Viitattu 13.3.2011.

http://www.vtt.fi/proj/riskianalyysit/riskianalyysit_potentiaalisten_ongelmien_analyysi_poa.jsp

Potentiaalisten ongelmien analyysi (POA) - Menetelmän kuvaus. VTT. Viitattu 25.5.2010.

http://www.vtt.fi/proj/riskianalyysit/riskianalyysit_potentiaalisten_ongelmien_analyysi_poa_mk.jsp

Riskien arviointi. Työsuojeluhallinto. Viitattu 18.3.2011.

<http://www.tyosuojelu.fi/fi/riskienarviointi>

Riskienhallinnan keinot. Valtiovarainministeriö. Viitattu 11.5.2011.

<https://www.vahtiohje.fi/web/guest/riskienhallinnan-keinot;jsessionid=37BCBA7443CD93EBC758436445468808200A2F1893BC0A39B5751CFCD2A22A63F8782A3C2036E91EAB93AB>

Riskien hallintakeinoja. VTT. Viitattu 13.5.2011. [http://www.pk-rh.fi/startti-](http://www.pk-rh.fi/startti-riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on/riskien-hallintakeinoja/riskien-hallintakeinoja/)

[riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on/riskien-hallintakeinoja/riskien-hallintakeinoja/](http://www.pk-rh.fi/startti-riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on/riskien-hallintakeinoja/riskien-hallintakeinoja/)

Riskienhallintaprosessin vaiheet. VTT. Viitattu 19.5.2011. [http://www.pk-rh.fi/startti-](http://www.pk-rh.fi/startti-riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on/riskienhallintaprosessin-vaiheet)

[riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on/riskienhallintaprosessin-vaiheet](http://www.pk-rh.fi/startti-riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on/riskienhallintaprosessin-vaiheet)

Riskien suuruuden arviointi. VTT. Viitattu 13.3.2011. [http://www.pk-rh.fi/startti-](http://www.pk-rh.fi/startti-riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on/riskien-suuruuden-arviointi/riskien-suuruuden-arviointi/)

[riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on/riskien-suuruuden-arviointi/riskien-suuruuden-arviointi/](http://www.pk-rh.fi/startti-riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on/riskien-suuruuden-arviointi/riskien-suuruuden-arviointi/)

Riskien tunnistaminen. VTT. Viitattu 13.5.2011. [http://www.pk-](http://www.pk-rh.fi/tyovalineet/haavoittuvuusanalyysi-1/riskien-tunnistaminen)

[rh.fi/tyovalineet/haavoittuvuusanalyysi-1/riskien-tunnistaminen](http://www.pk-rh.fi/tyovalineet/haavoittuvuusanalyysi-1/riskien-tunnistaminen)

Riskin arviointi. 2003. Sosiaali- ja terveysministeriö. Työsuojeluoppaita ja -ohjeita. Viitattu

13.5.2011. <http://pre20090115.stm.fi/hm1069310947478/passthru.pdf>

SFS 31000. 2009. Risk management. Principles and guidelines.

Suomen Standardisoimisliitto SFS.

Sosiaalisen talonmiehen toimenkuva. Sininauhaliitto. Viitattu 4.5.2011.

http://www.sininauhaliitto.fi/sininauhaliitto/sininauhasaatio/tuettu_asuminen_kokonaisvalta_inen_ja_sosiaalinen_isannointi/sosiaalisen_talonmiehen_toimenkuva/

Syy-seuraus-kaavio. VTT. Viitattu 27.5.2010.

http://www.vtt.fi/proj/riskianalyysit/riskianalyysit_syy_seuraus_kaavio_ssk.jsp

Tapahtumapuuanalyysi. VTT. Viitattu 6.3.2011.

<http://virtual.vtt.fi/virtual/riskianalyysit/index7aae.html>

Teemahaastattelu. Tilastokeskus. Viitattu 13.5.2011.

<http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>

Toimintamalli ja työmenetelmät. 2009. Tampereen Seudun Nuorisoyhteisöt ry. Viitattu 11.5.2011. <http://www.tasna.fi/tuettu+asuminen/toimintamalli+ja+tyomenetelmat/>

Tuettu asuminen, kokonaisvaltainen ja sosiaalinen isännöinti. Sininauhaliitto. Viitattu 4.5.2011.

http://www.sininauhaliitto.fi/sininauhaliitto/sininauhasaatio/tuettu_asuminen_kokonaisvaltainen_ja_sosiaalinen_isannointi/

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuominen-Halomo, A. 2008. Alkoholiperheille suunnitellaan taloa Kehä III:n pohjoispuolelle. Viitattu 1.5.2011.

<http://lansivayla.lehtiyhtymadev.asiakas.org/Uutiset/Arkisto/2008/09/20/Alkoholiperheille-suunnitellaan-taloe-Keha-III-n-pohjoispuolelle>

Turvallinen elämä jokaiselle. 2008. Sisäasiainministeriö. Sisäasiainministeriön julkaisuja 16/2008. Viitattu 15.5.2011.

[http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/162008/\\$file/162008.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/162008/$file/162008.pdf)

Tuusulan Kulkurit ja Kulkurittaret. Sininauhaliitto. Viitattu 4.5.2011.

http://www.sininauhaliitto.fi/sininauhaliitto/sininauhasaatio/tuettu_asuminen_kokonaisvaltainen_ja_sosiaalinen_isannointi/tuusulan_kulkurit_ja_kulkurittaret/

Usein kysyttyä. Työterveyslaitos. Viitattu 18.3.2011.

http://www.ttl.fi/fi/tyoturvallisuus_ja_riskien_hallinta/tapaturmien_ehkaisy/usein_kysyttya/sivut/details.aspx?item=18

Valtionhallinnon tietoturvasanasto. 2008. Valtiovarainministeriö. SIVUT 122 JA SIT TOI 80-81. Viitattu 18.3.2011.

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/05_valtionhallinnon_tietoturvallisuus/20081211Valtio/Vahti_8_NETTI%2b_KANNET.pdf

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 787/2003.

Valtion ja Espoon kaupungin välinen aiesopimus (2008 - 2011) pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseksi. 2008. Viitattu 11.5.2011.

http://www.hel2.fi/Helsinginseutu/Pks/Aiesopimus_asunnottomuus_Espoo.pdf

Vartiointiliikelle säilytetty laittomiksi tulkittavia tehtäviä. 2008. Turun sanomat. Viitattu 6.12.2009. <http://www.ts.fi/?ts=1,3:1000:0:0,4:1:0:1:2008-12-21,104:1:583611,1:0:0:0:0:0>

Vikapuuanalyysi. VTT. Viitattu 6.3.2011.

<http://virtual.vtt.fi/virtual/riskianalyysit/index4bac.html>

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vuori, M. (1998) Potentiaalisten ongelmien analyysi. VTT. Viitattu 13.3.2011. <http://www.pk-rh.fi/pdf/potentiaalisten-ongelmien-analyysi-tietokortti>

Yritysturvallisuus. 2009. Viitattu 24.4.2010.

<http://www.ek.fi/ytnk08/fi/yritysturvallisuus.php>

Julkaisemattomat lähteet

Kerttula, T. 2009. Henkilökohtainen tiedonanto 18.11.2009.

Ukonlinna, K. 2009. inter-arch. Julkaisematon PDF-tiedosto.

Kuvat

Kuva 1: Minttupuisto -rakennus (Ukonlinna 2009).....	7
Kuva 2: Riski-käsitteen käyttö arkikielessä.....	10
Kuva 3: Riski-käsite ammattikielessä.....	10
Kuva 4: Opinnäytetyön aihealuerajaus.....	20

Kuviot

Kuvio 1: Riskienhallintaprosessin vaiheet (Riskin arviointi)	12
Kuvio 2: Taulukko riskin tapahtuman todennäköisyyden ja seurausten arviointiin (Riskien suuruuden arviointi)	13
Kuvio 3: Yritysturvallisuuden osa-alueet (Yritysturvallisuus 2009)	19

Taulukot

Taulukko 1: Riskin suuruuden arvioimisen apuna käytetty taulukko.....	22
Taulukko 2: Sosiaalisen ja teknisen valvonnan tunnistetut vaarat	24
Taulukko 3: Laki- ja sopimuskysymysten tunnistetut vaarat	26

Liitteet

Liite 1: "Alkoholistiperheille suunnitellaan taloa Kehä III:n pohjoispuolelle" -artikkeli Länsiväylä -lehdessä	40
Liite 2: Muokattu syy-seuraus-kaavio	41
Liite 3: Alkuperäinen syy-seuraus-kaavio merkittävimmiksi arvioituista sosiaaliseen ja tekniseen valvontaan liittyvistä riskeistä	42
Liite 4: Alkuperäinen syy-seuraus-kaavio merkittävimmäksi arvioituista laki- ja sopimuskysymyksiin liittyvistä riskeistä	43
Liite 5: Alkuperäinen syy-seuraus-kaavio merkittävimmäksi arvioituista rakenteellisiin ratkaisuihin ja ulkoalueiden suunnitteluun liittyvistä riskeistä	44

Liite 1: "Alkoholistiperheille suunnitellaan taloa Kehä III:n pohjoispuolelle" -artikkeli
Länsiväylä -lehdessä

Alkoholistiperheille suunnitellaan taloa Kehä III:n pohjoispuolelle

20.09.2008 7:00

Anneli Tuominen-Halomo

Alkoholiongelmista kärsiville ihmisille, erityisesti perheille tarkoitetun asuintalon suunnittelu on edennyt ripeästi sen jälkeen kun Espoon kaupunginvaltuusto viime marraskuussa hyväksyi Valto Meriläisen (kok) aloitteen talosta ja 50000 euron määrärahan varaamisesta sen suunnitteluun. Minttupuistoksi nimetylle talolle kaavoitetaan parhaillaan tonttia Kehä III:n pohjoispuolelta. Tarkempaa sijaintia ei kuitenkaan haluta vielä paljastaa, ettei hanketta aleta vastustaa.

Misericordia-säätiö rakennuttaa kerrostalon omistukseensa Espoon kaupungin vuokratontille. Tavoitteena on, että Minttupuisto valmistuu vuonna 2011.

Minttupuistoon on tulossa 40 asuntoa, joista 30 varataan perheille ja kymmenen yksineläjille. Talossa on ympärivuorokautinen valvonta, joten juomaan retkahtaneet asukkaat, perheenisät tai -äidit ohjataan selviämishuoneeseen nukkumaan humalansa pois. Hoitoa tai kuntoutusta ei talossa kuitenkaan järjestetä.

Asukkaat valitaan yhteistyössä Espoon kaupungin ja Hyvän Arjen kanssa. Hyvä Aiki on lupautunut järjestämään talon asukkaille ja erityisesti lapsille erilaisia aktiviteetteja.

Minttupuiston alustava kustannusarvio on 7,3 miljoonaa euroa. Hanketta varten saadaan avustusta muun muassa Aralta.

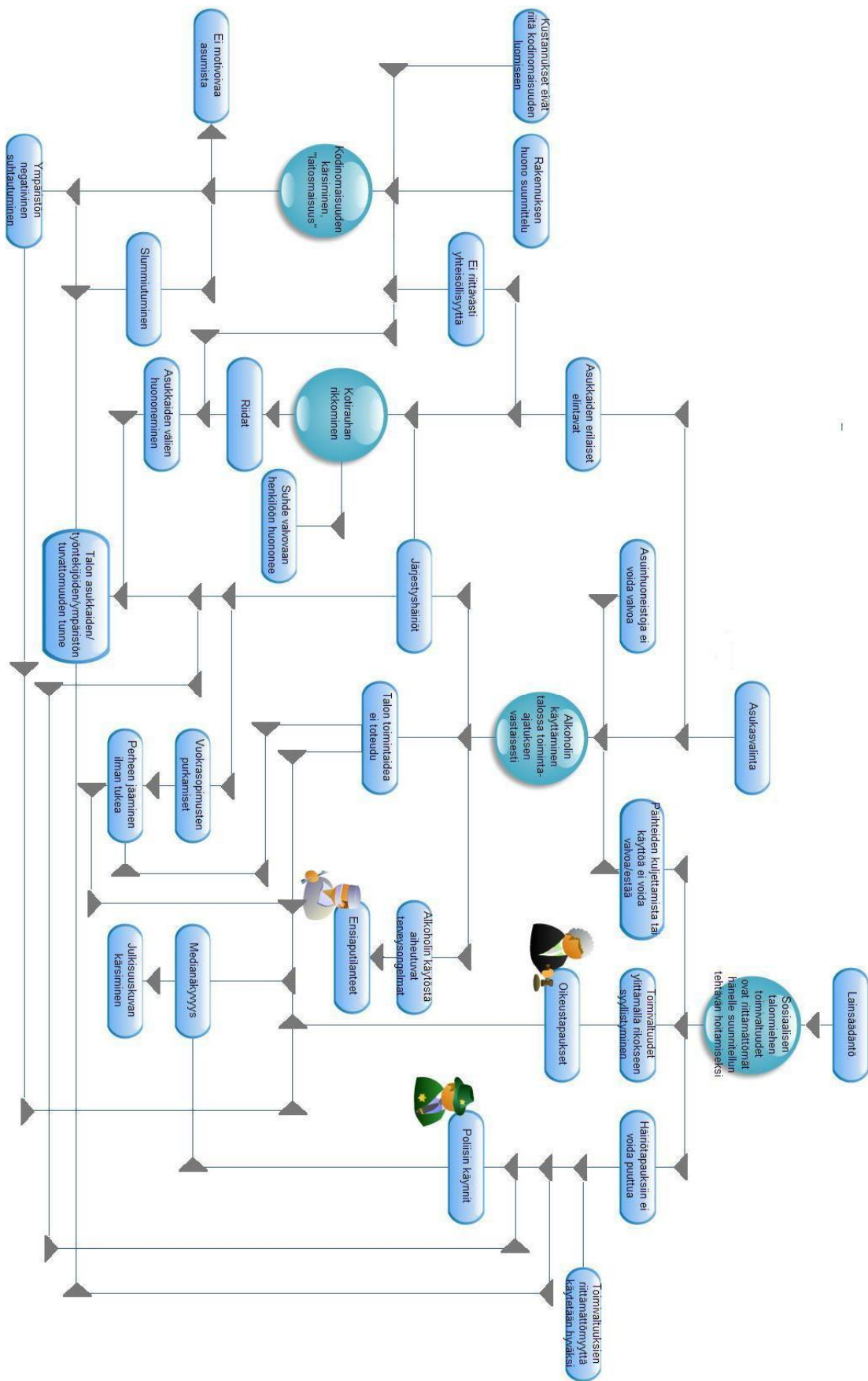
–Hankkeen jatkorahoituksesta neuvotellaan parhaillaan Raha-automaattiyhdistyksen, Espoon kaupungin ja Espoon seurakuntien kanssa, hankkeen vastavalittu projektipäällikkö Pirkko Sassi kertoo.

–Minttupuiston tärkein tavoite on parantaa alkoholistiperheiden lasten elämänlaatua. Esimerkiksi Raumalla on saatu erittäin hyviä kokemuksia tällaisen talon toiminnasta, Valto Meriläinen mainitsee.

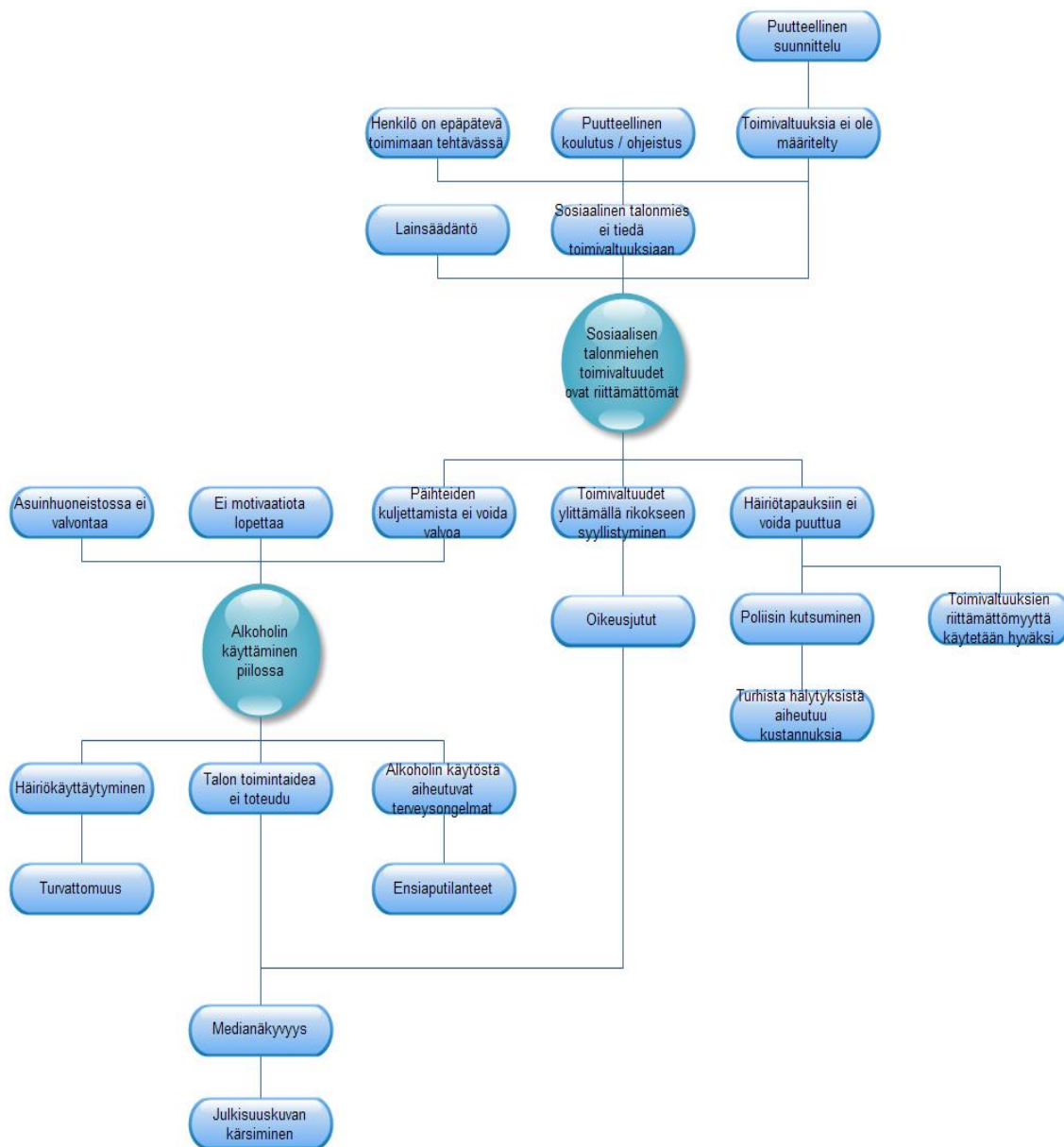
Minttupuiston idea kiinnostaa asuntojen rakennuttajia ja hankkeen puuhamiehet ovat esitelleet sitä muun muassa Espoonkruunun, Y-säätiön ja Asuntosäätiön edustajille.

Meriläinen toivoo, että Espoonkruunu tuottaisi tulevaisuudessa vastaavanlaisia taloja, koska ne auttaisivat ongelmaperheet pois häätökierteestä.

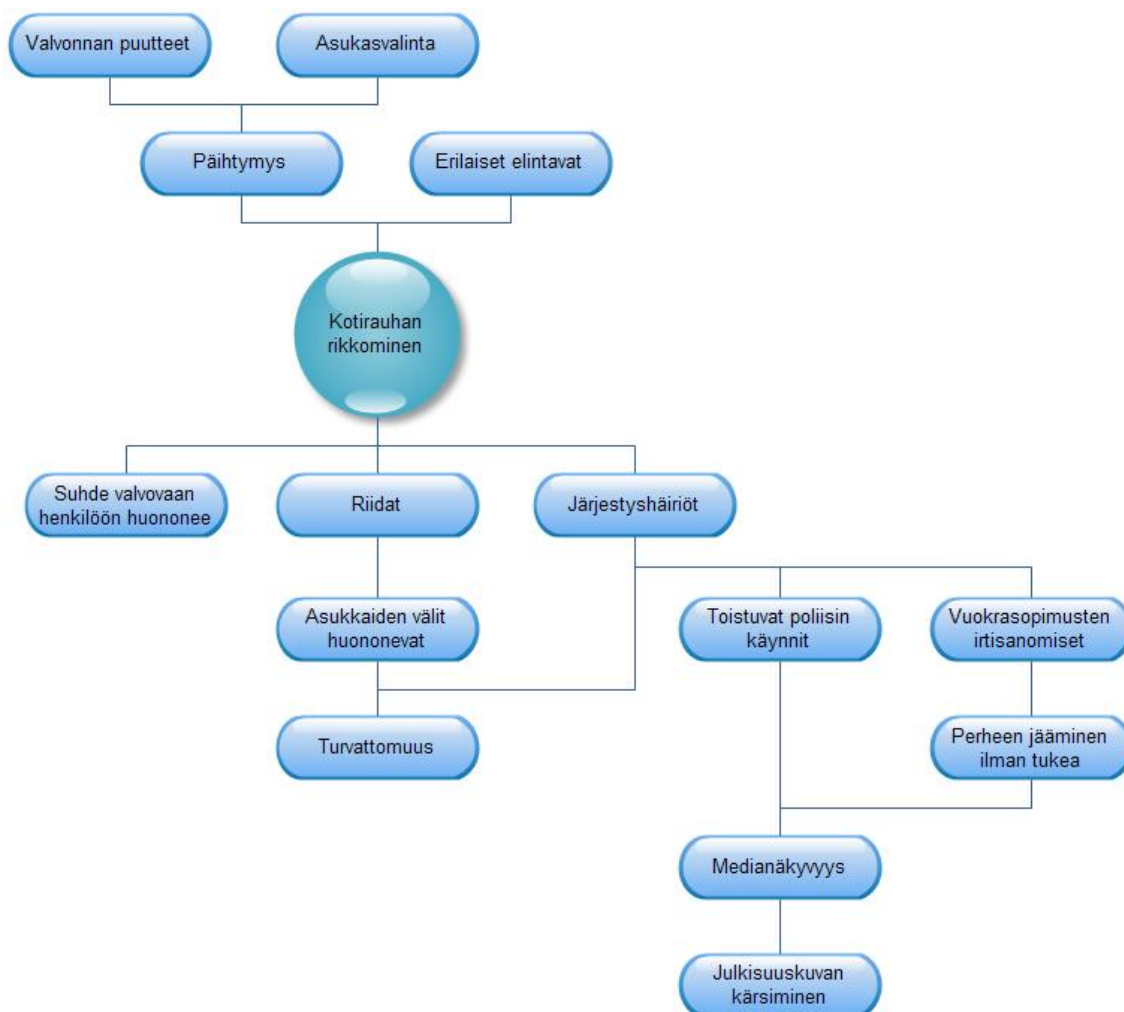
Liite 2: Muokattu syy-seuraus-kaavio

Liite 3: Alkuperäinen syy-seuraus-kaavio merkittävimmiksi arvioituista sosiaaliseen ja tekniseen valvontaan liittyvistä riskeistä

Liite 4: Alkuperäinen syy-seuraus-kaavio merkittävimmäksi arvioituista laki- ja sopimuskysymyksiin liittyvistä riskeistä

Liite 5: Alkuperäinen syy-seuraus-kaavio merkittävimmäksi arvioituista rakenteellisiin ratkaisuihin ja ulkoalueiden suunnitteluun liittyvistä riskeistä

